VEILEDER

Bruk av CEEQUAL i norske infrastrukturprosjekter

GRØNN BYGGALLIANSE

Innhold

GRØNN BYGGALLIANSE

1 Innledning 4

2 Om ceequal 6

2.1 Formål og effekt av CEEQUAL 7

2.1.1 Formål 7

2.1.2 Effekt 8

3 Beskrivelse av manualen 9

3.1. Strukturen i CEEQUAL 9

3.2 Temaer i manualen 11

3.3 Sertifisering 13

3.3.1 Sertifiseringstyper i CEEQUAL og grensesnitt mot norsk planprosess 14

3.3.2 Sertifiseringsnivåer i CEEQUAL 15

3.4 Bruk av CEEQUAL for prosjektporteføljer / delprosjekt 16

3.5 Vekting av de ulike bærekrafttemaer 17

3.5.1 Roller og bidragsytere 18

3.5.2 CEEQUAL assessor og verifier 20

3.6 Beskrivelse av sertifiseringsprosess 21

4 Bruk av CEEQUAL i norske infrastrukturprosjekter 23

4.1 Bærekraftprogram 23

4.1.1 Bærekraftmekanismer 24

4.2 Norsk planprosess generelt 26

4.3 Forskjeller og overenstemmelser mellom CEEQUAL og norsk plan- og bygningsprosess 28

4.4 Håndtering av avvik og overlapp / delvis overlapp mellom CEEQUAL og den norske praksis 33

5 Forankring av CEEQUAL hos kunde/byggherre/rådgiver 34

5.1 Betraktninger knyttet til tidspunkt for sertifisering 35

5.2 Minimumskrav og forutsetninger 36

5.2.1 Forutsetninger 36

5.2.2 Minimumskrav 37

5.3 Registrering og oppfølging av CEEQUAL-prosjekt hos BRE global 38

5.4 Bærekraftstrategi 39

5.5 CEEQUAL og CEEQUAL som prosjektmål 40

5.6 Organisering av ansvar for CEEQUAL i prosjektet 41

5.6.1 Prosjektorganisasjon og tilreoslotteleggelse for CEEQUAL43

5.7 Dokumentasjon 44

5.8 Avslutning 44

6 Kilder 45

7 Vedlegg 46

FORSIDEN: Rv. 2/25-Løten-Elverum. Prosjektet ble CEEQUAL-sertifisert iht. Whole Team Award 2020, nivå Excellent. Kunde: Statens vegvesen. Foto: Skanska

Begrepsforklaring

(dette er en foreløpig liste og forslag for å utvikle et felles begrepsapparat. Den er ikke uttømmende og kan og vil endres basert på erfaringer og tilbakemeldinger)

BEGREP	FORKLARING
Anleggsfase	Fase der prosjektet bygges. Etterfølger en prosjekteringsfase.
Arealbruksendringer	Endring av arealbruk i forhold til opprinnelig formål iht. regulerings-bestemmelser.
Assessor	En fysisk person som gjennomfører en egenvurdering av prosjektets ytelser i forhold til CEEQUAL krav.
BREEAM	«The Building Research Establishment Environmental Assessment Method» er en internasjonal metode/verktøy for å miljøsertifisere bygninger.
CEEQUAL	«The Civil Engineering Environmental Quality Assessment and Awards Scheme» er en internasjonal metode/verktøy for å miljøsertifisere anleggs- og infrastrukturprosjekter.
GAP-analyse	Analyse av forskjellene mellom norsk praksis/regelverk og CEEQUAL krav.
Klimagassberegninger	Metode for å analysere og beregne klimafotavtrykk ved å beregne samlete klimagassutslipp basert på enkeltkomponenter.
Klimagassreduksjon	Effekten av vellykket vurdering av klimagassberegninger og tiltaks-vurderinger.
Klimagassutslipp	Prosjektets utslipp av drivhusgasser. Omfatter både direkte utslipp fra anleggsplass, og indirekte utslipp som følge av bl.a. materialproduksjon og energibruk.
Livsløpsvurderinger	Analyser som strekker seg over hele prosjektet fra idéfase, strategifase, design- og anleggsfase, driftsfase og etterdriftsfase.
Miljøledelse	Aktiv styring av prosjektets påvirkning på naturen. Setter fokus på ikke-prissatte konsekvenser og ytre miljø og strekker seg som en rød tråd gjennom prosjektets levetid.
Motstandsdyktighet	Evnen til å håndtere stress. I denne sammenheng kan det f.eks. være i forhold til klima- og samfunnsendringer og naturfare.
PAS2080	Britisk standard som definerer prosjektdeltakerens ytelser for å minimere klimafotavtrykk for et prosjekt.
Verifier	Uavhengig tredjepart som kontrollerer prosjektets egenvurdering i forhold til CEEQUAL krav.

1 Innledning

All samfunnsutvikling har en innvirkning på omgivelsene. Naturpanelets rapport [1] viser at spredning av byområder og utbygging av infrastruktur forringer verdens naturmangfold i et høyt tempo. Utbygging av infrastrukturprosjekter er en vesentlig bidragsyter til både direkte og indirekte klimagassutslipp. Samtidig kan utvikling og utbygging bidra til blant annet innovasjon, sysselsetting, effektive og klimavennlige mobilitetsløsninger og økt motstandsdyktighet mot klimaendringer. Utbygging av infrastruktur har, med andre ord, en påvirkning på samfunnets bærekraft med hensyn til sosiale, økonomiske, og miljømessige forhold.

Grønn Byggallianse har siden 2020 arbeidet med å etablere et nettverk omkring infrastrukturprosjekter. I samarbeid med blant annet SINTEF Grønn anleggsektor, Bane NOR, Statens vegvesen og Nye Veier, har Grønn Byggallianse jobbet sammen med næringen for å innhente kunnskap og forstå hvordan CEEQUAL kan være et nyttig verktøy for å jobbe mer helhetlig med miljø og bærekraft.

Veilederen du nå sitter med, er et resultat av vårt arbeid sammen med næringen. Den er utarbeidet i regi av Grønn Byggallianse og finansiert av Statens vegvesen, BaneNOR og Nye Veier. SINTEF Grønn anleggsektor har også bidratt i arbeidet.

> Utbygging av infrastruktur har, med andre ord, en påvirkning på samfunnets bærekraft med hensyn til sosiale, økonomiske, og miljømessige forhold.

Innholdet er imidlertid et resultat av en rekke delprosjekter, arbeidsverksted, analyser og samarbeid mellom fagpersoner fra offentlige myndigheter, byggherreorganisasjoner, rådgivende ingeniører, plankonsulenter, entreprenører, interesseorganisasjoner og leverandører. Veilederen anses derfor å ha bred forankring i fagmiljø med infrastrukturkompetanse i Norge. En stor takk rettes til alle som har bidratt i samarbeidet for å lage denne veilederen. Spesiell takk rettes til Bane NOR, Statens vegvesen og Nye Veier for både økonomisk støtte og faglig engasjement, samt Norconsult ved Martin Schreck som har bistått i arbeidet som innleid ressurs. Fra Grønn Byggallianse har Anders Nohre-Walldén vært prosjektleder.

CEEQUAL er et verktøy for å dokumentere omfanget av bærekraftsarbeid under prosjektgjennomføring og valg av bærekraftige løsninger for ulike typer infrastrukturprosjekter. Infrastrukturprosjekter omfatter alle bygg- og anleggsprosjekter innen blant annet transport, energi- og vannforsyning, men også en rekke andre prosjekter.[1] *CEEQUAL-sertifisering er forholdsvis nytt i den norske bygg- og anleggssektoren. Kunnskap, kompetanse og praktisk erfaring blant norske byggherrer, prosjekterende og entreprenører er begrenset. Samtidig er det, som beskrevet innledningsvis, stadig økende forventinger og krav knyttet til bærekraft i bygg- og anlegg.*

Denne veilederen har to formål:

1) Øke forståelsen av hva CEEQUAL er, og hvordan sertifiseringsordningen kan bidra til økt bærekraft i norske infrastrukturprosjekter.
2) Veilede byggherrer, prosjekterende og entreprenører i hvordan CEEQUAL-sertifisering kan gjennomføres og organiseres for å få mest nytte med hensyn til bærekraft.

Veilederen er ment å være et støttedokument for infrastrukturprosjekter som ønsker å bruke CEEQUAL for å jobbe mer systematisk med bærekraft. Denne veilederen er utarbeidet i forhold til CEEQUAL versjon 6 (internasjonal). Det er en rivende utvikling på dette området, og veilederen vil revideres ved behov.

1 https://www.bregroup.com/products/ceequal/discover-ceequal/who-can-use-ceequal/

2 OM CEEQUAL

The Civil Engineering Environmental Quality Assessment & Awards Scheme (CEEQUAL)[2] ble lansert for første gang i 2003, og er en sertifiseringsordning som bedømmer miljø- og bærekraftsprestasjonene til infrastruktur- og anleggsprosjekter. Det er en internasjonal miljøsertifiseringsordning, og siden oppstarten er over 350 prosjekt sertifisert globalt. Ordningen er gjennomprøvd, og angitt å være verdens ledende miljøsertifiseringsordning for anleggsprosjekter.

Den 1. november 2015 ble CEEQUAL Ltd kjøpt opp av BRE Global Limited, og er nå en del av BRE sin sertifiseringsfamilie på lik linje som BREEAM. CEEQUAL har gjennomgått flere oppdateringer og foreligger nå i versjon 6.0.

CEEQUAL-manualen foreligger i to utgaver – en utgave for Storbritannia og Irland, og en internasjonal utgave for resten av verden. I Norge benyttes den internasjonale standarden fordi den åpner for å erstatte henvisninger til britiske standarder med de respektive nasjonale standardene der prosjektet gjennomføres.

Videre åpner denne versjonen for å ha nasjonal vekting for å tilrettelegge for en mer tilpasset bruk av CEEQUAL i forhold til nasjonale rammer. Dette må styres sentralt for hvert land og foregår i avtale med BRE. En nasjonal vekting betyr at de ulike CEEQUAL kravene får en annen poengsum i forhold til den totale summen. Dermed vil vekting av enkelte temaer være forskjellig. Ett eksempel kan være å redusere poeng for håndtering av overvann og vannforbruk noe, til fordel for alle CEEQUAL krav som støtter reduksjon av plast på en direkte eller indirekte måte. For å endre vekting for et land/region, kreves det at prosessen startes formelt hos BRE sin samarbeidspartner i landet/regionen. Grønn Byggallianse er BRE sin representant i Norge. P.t. er endring av vekting ikke et tema for Norge.

2 Mer informasjon om CEEQUAL er tilgjengelig (på engelsk) på BRE Group sine hjemmesider for CEEQUAL: https://www.bregroup.com/products/ceequal/

2.1 Formål og effekt av CEEQUAL

VÆR KLAR OVER:

Før bruk av CEEQUAL i prosjekt anbefales det at selskapets bærekraftstrategi og ambisjoner er forankret godt. CEEQUAL er et verktøy for å realisere strategien og ambisjonene i prosjekt. En sammenstilling av strategiens ambisjoner mot CEEQUALs hovedemner er alltid lurt i starten. Jo tidligere dette skjer – desto bedre premiss for det videre arbeidet!

CEEQUAL er et dokumentasjonsbasert system hvor formålet er å kunne dokumentere hvorvidt prinsipp for bærekraftig utvikling er lagt til grunn i løsningsutvikling, planlegging, prosjektering og utbygging av infrastrukturprosjekter. Ordningen kan benyttes for alle typer anleggs- og infrastrukturprosjekter, både offentlige og private. I Norge er havbruk, vindkraft, vannkraft, næringsparker og batterifabrikker eksempler på prosjekter hvor CEEQUAL kan være aktuelt, men erfaringen er størst på infrastruktur for samferdsel.

CEEQUAL er et verktøy som kan operasjonalisere et selskaps og/eller et prosjekts bærekraftstrategi. CEEQUAL sikrer en helhetlig tilnærming til vesentlige miljø og bærekraftspørsmål og at miljø- og bærekrafttemaene adresseres i hele prosjektets livsløp – fra idé til overlevering og drift.

2.1.1 Formål

Formålet ved å bruke CEEQUAL er å:

- Redusere miljøpåvirkningen gjennom livsløpet
- Gjøre det mulig å anerkjenne anlegg og infrastruktur basert på deres miljøfordeler
- Tilby en troverdig miljømerking for anlegg og infrastruktur
- Stimulere etterspørselen etter, og skape verdi for, bærekraftige anlegg, bygningsprodukter og bærekraft i hele leverandørkjeden
- Engasjere og styrke sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft i nærområder og lokalsamfunn
- Levere økt verdi til lavere prosjektkostnad

CEEQUAL som verktøy skal altså bidra til å fremme bevissthet om bærekraft og kontinuerlig forbedring i prosjekt- eller kontraktsspesifikasjon, prosjektering og konstruksjon/bygging. Å bruke CEEQUAL vil også gi muligheten for å bedre legge til rette for en mer bærekraftstyrt gjennomføring for prosjektet med fokus på hele livsløpet. Verktøyet gir også en metode for å bedre identifisere muligheter for høy økonomisk, miljømessig og sosial ytelse i alle typer infrastrukturprosjekter (for både private og offentlige).

Erfaringer fra BREEAM og CEEQUAL viser også at å dokumentere effekten av arbeidet gjør det enklere å kommunisere bedre og mer troverdig internt og eksternt om mål og resultater. CEEQUAL sikrer en strukturert og sammenlignbar prosess for bærekraftig utvikling av infrastruktur – og anleggsprosjekter.

2.1.2 Effekt

CEEQUAL anbefaler å sette bærekraft på agendaen så tidlig som mulig når handlingsrommet er stort (grønt område i illustrasjonen) og ulike løsninger kan diskuteres og sammenlignes uten stor kostnad eller permanent skade (se illustrasjon under).

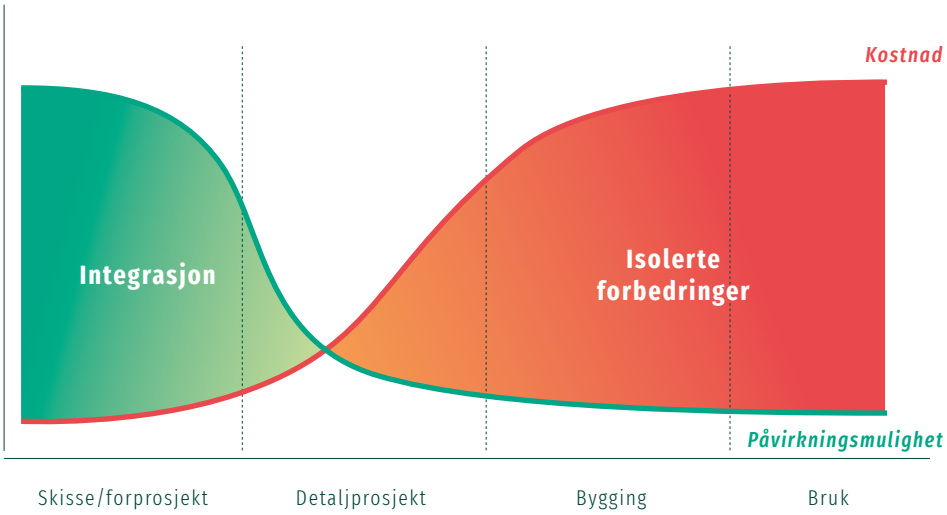

Figur 1: Forhold mellom påvirkningsmuligheter og kostnad over alle prosjektfaser.

For et prosjekt som benytter CEEQUAL, stilles det krav om å utvikle og kunne vise til bærekraftige løsninger for alle parter i prosjektet. For å få det til kreves et kontinuerlig samarbeid mellom alle parter. Dette gjøres aller best når byggherre og prosjektdeltakere setter seg på «samme side av bordet» for å undersøke muligheter og potensial for forbedringer allerede fra tidlig fase. CEEQUAL (om brukt riktig og som mer enn bare å dokumentere for et sertifikat) gjør det dermed lettere for alle parter å forstå konsekvensen av avgjørelser fra tidlig prosjektfase og over hele prosjektets levetid. I CEEQUAL legges det til rette for at alle relevante deltakere (de som kan bidra med å sette premisser for et prosjekt) kan stille med sin kompetanse og erfaring om «best-praksis» for best mulig sluttresultat.

Bruk av CEEQUAL vil ha en eller flere av følgende effekter på prosjektet:

- Relevante spørsmål om bærekraftprinsipper stilles alle prosjektdeltakere og viser sammenheng på tvers av ulike prosjektfaser.
- Styrker helhetstankegangen over flere prosjektfaser.
- Legger til rette for at viktige bærekraftaspekter behandles i sin fulle bredde i alle prosjekter som benytter CEEQUAL, og på likt nivå.
- Gir en uavhengig evaluering (3.parts verifisering) av prosjektets helhetstankegang i forhold til de tre bærekraftpilarene (1) klima og miljø, (2) sosiale forhold og (3) økonomi.
- Fremmer flere bærekraftige løsninger og belønner valg av disse gjennom en positiv utmerkelse.

3 Beskrivelse av manualen

3.1 Strukturen i CEEQUAL

MERK!

Denne veilederen dekker ikke CEEQUAL Term Contracts – kun nye prosjekter eller omfattende rehabiliteringer.

CEEQUAL (International) er tilgjengelig i to utgaver:

- CEEQUAL for prosjekter – nye prosjekter eller omfattende rehabilitering
- CEEQUAL for kontrakter (CEEQUAL Term Contracts) – for vedlikeholdsarbeid av infrastruktur, eller mindre gjentagende arbeid

CEEQUAL kan brukes for alle typer infrastrukturprosjekter som veier, jernbaner, havner, vindparker, flomtiltak, renseanlegg for avløpsvann, i tillegg til prosjekter som riving eller rehabilitering av for eksempel gamle industriområder.

Hovedstrukturen i CEEQUAL er vist i figuren under:

Figur 2: Struktur og oppbygging av CEEQUAL (Kilde: BRE/Grønn Byggallianse).

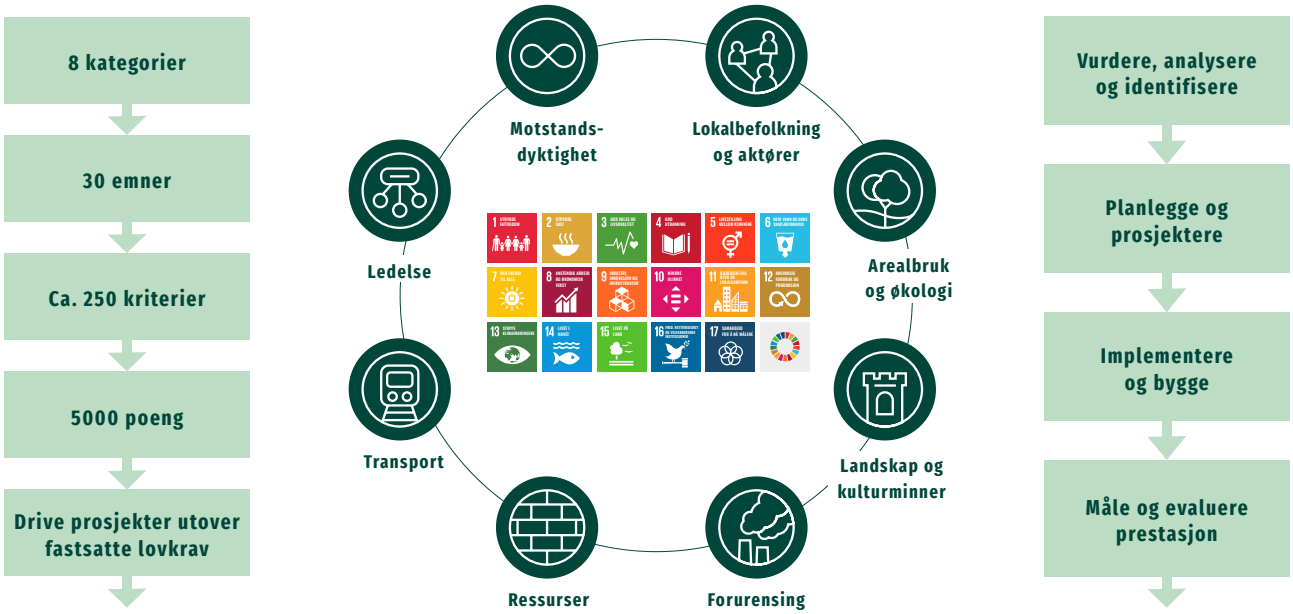

De 8 kategoriene i CEEQUAL

MERK!

Dersom et infrastrukturprosjekt inkluderer bygninger og disse vurderes sertifisert, anbefales disse bygningene vurdert ved hjelp av en passende BREEAM-ordning. Strukturer som brukes for industri- eller prosessanlegg anses ikke å være bygninger i denne sammenheng.

CEEQUAL har åtte temabaserte kategorier. Disse er plassert i ringen rundt FNs bærekraftsmål (figur 2) og i listen under (engelsk betegnelse i parentes):

- Ledelse (Management),
- Motstandsdyktighet (Resilience),
- Samfunn og interessenter (Communities and stakeholders),
- Arealbruk og økologi (Land use and ecology),
- Landskap og historisk kulturmiljø (Landscape and historic environment),
- Forurensning (Pollution),
- Ressurser (Resources), og
- Transport (Transport).

Hver kategori inkluderer et antall emner. Totalt er det 30 emner fordelt på de åtte kategoriene. **Eksempel:** For kategorien *Ressurser* er *Materialer* et emne.

For hvert emne er det et sett med kriterier som gir poeng. Det er totalt 5000 poeng i CEEQUAL (til forskjell fra f.eks. BREEAM som har rundt 119).

Alle kategorier og emner har samme oppbygging: I starten av et kapittel for en kategori, oppsummeres emnene som tilhører kategorien, samt en oppsummering av maksimalt oppnåelig poengsum for hvert emne og totalt for kategorien (som vist i figur 3 under).

1 Management

Summary

The *Management* category considers how sustainability issues are incorporated into the overall management of the project. It covers the principles of sustainable development and the management of environmental and social performance throughout the planning, design and construction of a project.

Category summary table

Assessment issues	Credits available
1.1 Sustainability leadership	173
1.2 Environmental management	254
1.3 Responsible construction management	36
1.4 Staff and supply chain social governance	60
1.5 Whole life costing	27
	550

Figur 3: Eksempel på innledning til kategorien Ledelse med emnene i CEEQUAL Version 6, SD6053:0.0

3.2 Temaer i manualen

For å oppnå ønsket sertifiseringsnivå, er det nødvendig å jobbe systematisk med emner og kriterier i hver kategori. Fra side 20 i CEEQUAL Version 6.0 starter selve kategoriene og emnene. Tabell 1 gir en oversikt over samtlige kategorier og tilhørende emner i CEEQUAL versjon 6.

Tabell 1: Kategorier og tilhørende emner som skal vurderes i CEEQUAL Versjon 6.

Kategori	Emner
1 Ledelse	1.1 Bærekraftledelse
	1.2 Miljøstyring
	1.3 Ansvar og byggeledelse
	1.4 Sosial bærekraft i personell- og verdikjedeforvaltning
	1.5 Livsløpskostnad (LCC)
2 Motstandsdyktighet	2.1 Risikoanalyse og -tiltak
	2.2 Flom og overvannsavrenning
	2.3 Fremtidige behov
3 Samfunn og interessenter	3.1 Konsultasjon og engasjement
	3.2 Samfunnsnytte
	3.3 Økonomisk nytte
4 Arealbruk og økologi	4.1 Arealbruk og verdi
	4.2 Grunnforurensning og rehabilitering
	4.3 Beskyttelse av biologisk mangfold
	4.4 Endring og forbedring av biologisk mangfold
	4.5 Langsiktig forvaltning av biologisk mangfold
5 Landskap og historisk kulturmiljø	5.1 Landskap og visuell påvirkning
	5.2 Kulturarv
6 Forurensning	6.1 Vannforurensning
	6.2 Luft-, støy- og lysforurensning
7 Ressurser	7.1 Strategi for ressurseffektivitet
	7.2 Reduksjon av klimagassutslipp (livsløpsperspektiv - LCA)
	7.3 Miljøpåvirkning av byggevarer
	7.4 Gjenbruk
	7.5 Ansvarlig innkjøp av byggevarer
	7.6 Byggavfallshåndtering
	7.7 Energibruk
	7.8 Vannbruk
8 Transport	8.1 Transport
	8.2 Byggelogistikk

Hvert emne inndeles videre i flere kriterier. Det er viktig å være klar over at noen av disse kriteriene ikke alltid er like relevante for hvert prosjekt. CEEQUAL gir deg derfor en mulighet til å ta disse kriteriene ut av sertifiseringsomfanget, gitt at en rekke kriterier angitt i malen oppfylles (denne prosessen med å utelukke noen kriterier kalles *scope out*). Hvilke kriterier som kan velges bort, og under hvilke omstendigheter, angis i begynnelsen av hvert avsnitt for hvert emne. Oppbyggingen av alle emner i CEEQUAL er beskrevet i tabellen under:

Tabell 2: Struktur for oppbygging av emnene i CEEQUAL.

Inndeling emne	Omfang	Forklaring
A	Mål (Aim) for emnet	Beskrivelse av mål og fokusområde for hvert emne. Bør leses og forstås – allerede her kan man mappe CEEQUAL-mål med overordnet prosjektmål/strategi.
B	Beskrivelse av mulige «scope-out» (Assessment scope)	Opplisting av kriterier som kan velges bort samt en forklaring av hvilke krav som må være oppfylt om et kriterium skal kunne tas ut av sertifiseringen. Dersom et kriterium tas ut av sertifiseringen vil den totale poengsummen reduseres tilsvarende maksimal poengsum som er tilgjengelig for kriteriet. Prosjektet vil fremdeles kunne oppnå full CEEQUAL sertifisering på det øverste nivå, så lenge man ikke velger bort kriterier som er en del av minimumskrav i CEEQUAL (se avsnitt under).
C	Oppsummering av tilgjengelig poengsum i hver prosjektfase (Credit summary)	Her gir en tabell en oversikt over maksimal tilgjengelig poengsum for hvert kriterium i hver prosjektfase. Tabellen gir derfor også en oversikt over hvilke kriterier som er gjeldende i hvilke(n) prosjektfase. NB: Her skiller CEEQUAL og den norske gjennomføringsmodellen seg noe. I Norge tar man ofte flere valg tidligere enn i CEEQUAL. Man må derfor analysere nøye hvilke valg som er tatt allerede og om de allerede er dokumentert i henhold til kravene i CEEQUAL (se også kapittel 4.3).
D	Vurderingskriterier (Assessment criteria)	Beskrivelse av hva som vurderes for at prosjektet skal kunne tildeles poeng. Beskrivelsen i manualen kan være vanskelig å forstå. Det anbefales derfor å lese krav for dokumentasjon og deretter beskrivelse av vurderingskriterier for å forstå vurderingskriteriene. Bruk av og hjelp fra Assessor anbefales.
E	Veiledning (Guidance)	Her finner man mer beskrivelse/forklaring for hvert kriterium, og hvilke effekter og resultater som etterlyses. Man bør lese dette i sammenheng med neste avsnitt, krav til dokumentasjon, for å kunne tolke krav på resultater og dokumentasjon.
F	Krav til dokumentasjon (Evidence)	Her oppsummeres krav til dokumentasjon. Kravene er delvis veiledende. Det er mulig å komme med annen dokumentasjon som kan tilfredsstille kravet. Dersom man er i tvil om dokumentasjon kan aksepteres, bør man diskutere dette med assessor og verifier (se kap. 3.5.1 for rollebeskrivelser). Krav til dokumentasjon i CEEQUAL kan avvike fra normal dokumentasjon av kvalitet i norsk planprosess. Eksempler på typisk dokumentasjon som generes i en vanlig norsk planprosess og som kan brukes til dokumentasjon av CEEQUAL, viser vi i vedlegg 2 til denne veilederen.

Det anbefales at den/de som har ansvar for et emne i CEEQUAL gjør seg godt kjent med alle delene av selve emnet og kriteriene. Man bør derfor lese alle delene A-F for å forsikre seg om at man har forstått kravene, mål og ikke minst hva som kreves av dokumentasjon. Man må ikke lese delene A – F i kronologisk rekkefølge, men det er viktig å forstå helheten og sammenhengen i disse. Å gjøre seg godt kjent med kravene er derfor å anbefale. Det gjør det lettere å ta inn dette i sin planlegging og forslag til design/løsning som man har ansvar for i et prosjekt.

3.3 Sertifisering

CEEQUAL er først og fremst en sertifiseringsordning. Et sertifikat sier noe om bærekraftytelsen til prosjektet. Det er med andre ord et system som etterprøver hvorvidt påståtte kvaliteter i et prosjekt er faktiske kvaliteter og at disse kan dokumenteres. For å oppnå et slikt sertifikat må man ikke bare bestille et sertifikat og la det være med det. Man må jobbe systematisk og inkludere hele prosjektorganisasjonen slik at man lykkes i å endre praksis og få løsninger som fører til økt bærekraft. CEEQUAL støtter oppdragsgivere, designere/prosjekterende og entreprenører i å håndtere miljøkvalitetsspørsmål som er relevante for prosjektet. Rett bruk av CEEQUAL bidrar dermed til å integrere slik tenkning i prosjekterings- og byggeprosessene. Denne integrasjonen omfatter problemstillinger som for eksempel vern av det omkringliggende naturmiljøet, avbøtende tiltak, landskapsdesign, natur og bruk av byggematerialer, bruk av resirkulerte materialer, energiforbruk, og miljøstyring av byggeplassen. På den måten kan CEEQUAL-spørsmålssettet brukes til påvirke spørsmålene som tas opp i forskriftsmessige miljøkonsekvensvurderinger eller mer uformelle miljøkommentarer til prosjektforslag.

I tillegg til å være en sertifiseringsordning, anbefales CEEQUAL å brukes til oppfølging i prosjektet underveis og kontinuerlig gjennom hele prosjektets varighet. For eksempel, kan CEEQUAL benyttes som en sjekkliste, enten som en del av spesifikasjonen for levering av høy miljøkvalitet, og/eller for å utvikle et miljøstyringssystem (EMS).

Andre bruksområder utover selve sertifiseringen er:

- *Byggherre kan bruke den til å sette standarder og opprettholde den foreskrevne miljøkvaliteten gjennom designet og byggeprosesser*
- *Designere/prosjekterende kan bruke det som et verktøy for å hjelpe til med å ta beslutninger om miljøspørsmål og som en differensiering av deres tjenester – som en sjekkliste under prosjektgangen*
- *Entreprenører kan bruke den til å oppfylle sin forpliktelse til å levere de nødvendige miljøkvaliteter eller å oppfylle deres egne ønsker om å forbedre standarder og skape differensiering for deres tjenester.*

STORÅSELVA KRAFTVERK.
Prosjektet ble CEEQUAL-sertifisert iht. Construction v 5.2 i 2018, nivå Very Good. Kunde: NTE. Foto: Skanska

3.3.1 Sertifiseringstyper i CEEQUAL og grensesnitt mot norsk planprosess

CEEQUAL versjon 6 kan brukes til å vurdere bærekraftytelsen til infrastrukturprosjekter på følgende måte:

Figur 4: Sertifiserings-typer og prosjektfaser (basert på figur 2 i CEEQUAL V6 technical manual, SD 6053:0.0)

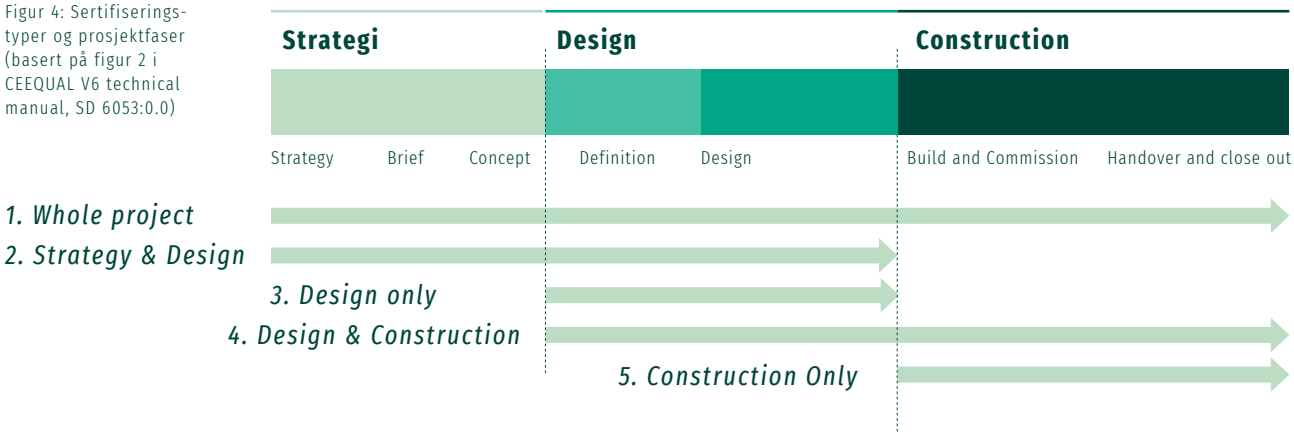

Som Figur 4 viser, kan man sertifisere på hele fem forskjellige måter. Hvilke stadier som sertifiseres avhenger av hvilken type vurdering det søkes om:

- *Whole Project:* Sertifisering av samtlige prosjektstadier. Fullført sertifisering gir en *Whole Team Award.* Et midlertidig sertifikat er kun mulig som del av Whole Project-sertifisering (se. tabell 2 og 3 i CEEQUAL V 6, technical manual SD 6053:0.0 for mer detaljer)
- *Strategy & Design:* Sertifisering av konseptutvikling, planarbeid og prosjektering, eksempelvis ved at en gjennomfører sertifiseringen frem til utlysning for et prosjekt som skal gjennomføres som en utførelsesentreprise.
- *Design only:* Kun sertifisering av prosjektering. Fullført sertifisering gir en *Design Award.*
- *Design & Construction:* Sertifisering av prosjektering og anleggsgjennomføring, eksempelvis om en totalentreprise velger å gjennomføre en CEEQUAL-sertifisering, selv om det ikke er lagt opp til dette fra byggherre. Gir en *Design & Construction Award.*
- *Construction only:* Kun sertifisering av anleggsgjennomføringen. Gir en *Construction Award.*

Det er fullt mulig å gjennomføre flere midlertidige sertifiseringsprosesser. Dette kan være nyttig i prosjekter som strekker seg over lang tid, eller som tar en lengre pause, for å dokumentere status underveis.

Stegene eller fasene i Figur 4 og samsvar med norsk planprosess illustreres grovt i Figur 5.

Figur 5: Fasene i CEEQUAL i sammenheng med norsk plan- og bygningsprosess. Fasene er hentet fra Bygg21 sitt arbeid, se www.byggelig.no.

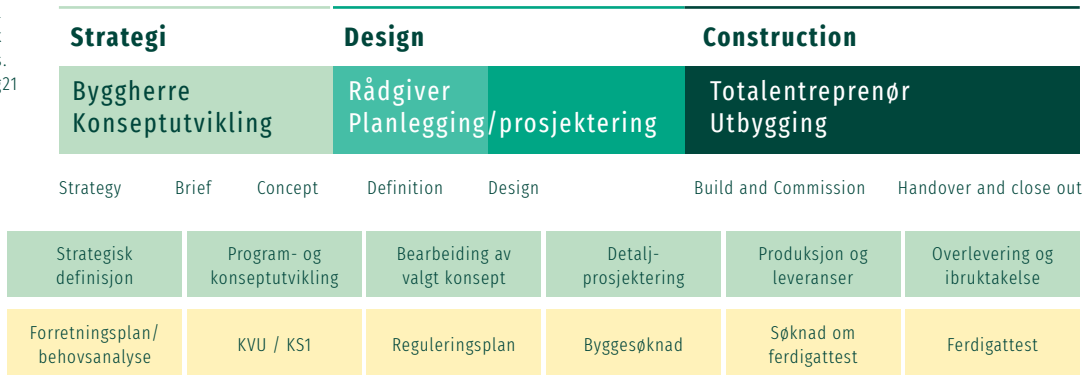

TIPS:

Start alltid et prosjekt med å være tydelig på egen bærekraftsambisjon/ -mål. Det vil gi føringer til CEEQUAL strategien. Vær tydelig på omfanget av CEEQUAL – hvilke sertifiserings-nivå og omfang ønsker byggherren?

➜ *For full oversikt over norsk planprosess og CEEQUAL krav, se vedlegg 1 og 2*

Sammenlignet med norsk plan- og gjennomføringsmetodikk vil det likevel være enkelte forskjeller. I praksis gir den norske plan- og bygningslovgivningen en større grad av frihet enn CEEQUAL.

Der norske lover anbefaler og sier «bør vurderes» eller «kan», er CEEQUAL (og de fleste sertifiseringsordninger) mer eksplisitte: Man skal utrede og dokumentere at en kvalitet er ivaretatt innen en gitt tid (steg/fase) for å tilfredsstille kravet og dermed få poeng. Dette er også derfor CEEQUAL må implementeres godt i alle deler av prosjektets steg/stadier for å sikre at de ønskede kvalitetene vurderes og sikres til rett tid i prosjektet!

Kravene på hvert trinn er i store trekk ment å samsvare med prosjektstegene/fasene vist i figur 5 ovenfor. Det nøyaktige tidspunktet for vurdering, verifisering og sertifisering av hvert trinn er ikke helt fast og kan velges basert på prosjektets krav og anskaffelsespraksis. Der det er spesifisert krav som må gjennomføres innen en bestemt tidsramme, er disse angitt som en del av vurderingskriteriene. De må da gjennomføres innen tidsrammen for å oppfylle kravet.

3.3.2 Sertifiseringsnivåer i CEEQUAL

Det finnes fem sertifiseringsnivåer i CEEQUAL. Hvilket sertifiseringsnivå man ender opp med er avhengig av hvor mange poeng prosjektet har oppnådd, som vist i tabell 3.

CEEQUAL rating	Overall score, %
Outstanding	≥ 90
Excellent	≥ 75
Very Good	≥ 60
Good	≥ 45
Pass	≥ 30
Unclassified	< 30

Tabell 3: De fem sertifiseringsnivåene i CEEQUAL

MERK:

For å oppnå Outstanding *er det i tillegg en rekke minimumskrav som må innfris. Eksempelvis at det krav til at det ikke er et netto tap av økologisk verdi i prosjektet.*

Vi benytter de engelske beskrivelsene for sertifiseringsnivåene i Norge.

3.4 Bruk av CEEQUAL for prosjektporteføljer / delprosjekt

For mange infrastrukturprosjekter kan kriteriene i CEEQUAL brukes for hele prosjektet samlet og gi en enkelt samlet poengsum og vurdering for hele prosjektet. For andre infrastrukturprosjekter, for eksempel veldig store nasjonale infrastrukturprosjekter, kan det være mer hensiktsmessig å dele prosjektet opp i en serie av delprosjekter og vurdere disse individuelt.

Når et prosjekt bruker sistnevnte tilnærming, bør strategikriteriene likevel vurderes for helheten av prosjektet. Poengsummen oppnådd på strategistadiet overføres til hvert delprosjekt og kriterier fra prosjekterings- og anleggsfasen vurderes på delprosjektnivå. Strategiens poengsum for hele prosjektet er da lagt til poengsummene for prosjekterings- og anleggsfase for delprosjektet som resulterer i en samlet poengsum for delprosjektvurderingen.

Prosjekter kan også splittes i tilfeller der bærekraftresultatene blir forskjellige for de ulike delprosjektene. Eksempelvis:

1. Ulike prosjektteam eller entreprenører utvikler eller gjennomfører deler av prosjektet og benytter ulik tilnærming i hvert prosjekt.
2. Prosjektet er vurdert på tvers av et utspredt geografisk område med flere anleggsplasser (f.eks. vei- eller jernbaneprosjekter) hvor virkningene av prosjektet vil ha varierende innvirkning på bærekraftspørsmålene.

I forbindelse med registrering og valg av sertifiseringsomfang, bør en kontakte BRE Global Limited for råd og veiledning.

Når et prosjekt er fullført, kan alle delprosjektresultatene slås sammen basert på kontraktsverdier som gir en vurdering for den samlede prosjektporteføljen.

UTSIKTSPUNKT.
Foto: Tobias Tullius/ unsplash.com

3.5 Vekting av de ulike bærekrafttemaer

Vekting er en grunnleggende del av CEEQUAL. Vektingen definerer og rangerer den relative effekten for hvert av de ulike bærekraftkategoriene. Oversikt over vektingen er vist i tabell 4.

CEEQUAL versjon 6 har størst vekting i kategorien *Ressurser*, etterfulgt av *Ledelse*, *Motstandsdyktighet*, *Samfunn og interessenter* og *Arealbruk og økologi*. Som vi ser av tabellen under er materialbruk, som er en underkategori til ressursbruk, vektet høyere enn alle andre hovedkategorier.

Tabell 4: Vekting av bærekrafttema i CEEQUAL versjon 6.

Bærekraftstema (hovedkategori)	**Vekting %**
Ledelse – Management	11
Motstandsdyktighet- Resilience	12
Samfunn og interessenter – Communities and stakeholders	11
Arealbruk og økologi – Land use and ecology	12
Landskap og historisk kulturmiljø – Landscape and historic environment	9
Forurensning – Pollution	8
Ressurser – Resources	Totalt 29
Materialer, inkludert avfall	*16*
Energi og klimagassutslipp (drift)	*4*
Energi og klimagassutslipp (anleggsfase)	*5*
Vannbruk	*4*
Transport – Transport	8

TIPS:

Det er viktig at overordnet strategi for prosjektet vurderes mot denne vektingen. Som eksempel: Vektingen av materialbruk, inkludert avfall er vektet høyt i CEEQUAL. Gjenspeiler det bærekraftstrategien til prosjektet og hvordan adresserer man det fra tidligfase til ferdig bygget anlegg?

Det er mange forhold som påvirker materialbruken: Hvor mye materialer trenger vi? Kan vi gjenbruke materialer internt i prosjektet? Gir løsningene vi velger begrensinger for valg av materialer med lave klimagassutslipp? Hva med avfall og materialbruk – er det en strategi for dette? Dette forsterkes gjennom at materialvalg også kan påvirke energibruk og utslipp av klimagasser under både anleggs- og driftsfasen.

MERK:

Ved behov kan vektingen av de enkelte CEEQUAL-kategoriene tilpasses til spesifikke nasjonale eller regionale krav og normer ved å fullføre en formell vektingsøvelse. Dette er p.t. ikke vurdert for Norge.

3.5.1 Roller og bidragsytere

Det er flere roller og bidragsytere i et CEEQUAL-prosjekt. Vi kan, grovt sett, dele inn i tre roller; kunde/bestiller, rådgiver og entreprenør/leverandør. Disse har forskjellig motivasjon og perspektiver. Det er viktig å forstå at alle disse rollene og perspektivene kan og bør bidra for å sikre best mulig kvalitet som kan belønnes i CEEQUAL.

CEEQUAL fra kundens perspektiv:

- Å sikre arbeid med strategisk viktige bærekrafttema, og at det arbeides med de aspektene hvor en kan gjøre størst forskjell.
- Oppnå langsiktige kostnadsbesparelser ved å inkludere bærekraftig praksis i et prosjekts livssyklus fra oppstart.
- Demonstrere og kommunisere nødvendige leveranser på miljømessige og sosiale resultatmål og/eller formidle og dokumentere et positivt samfunnsansvar for å gjennomføre prosjektet enklere.
- Benchmarking av bærekraftytelser for å forbedre omdømme og øke prosjektets markedsverdi eksternt.
- Bruke bærekraftaspekt i tillegg til økonomiske aspekter ved valg av prosjektrammer, tekniske løsninger eller ulike type leverandører under prosjektgjennomføring (prissatte og ikke-prissatte konsekvenser).
- Sikre at egen bærekraftstrategi blir operasjonalisert ut i prosjektene og gir målbare effekter.

CEEQUAL fra rådgivers perspektiv:

- Analysere designprosesser med hensyn til bærekraftig verdiskaping fra begynnelsen, og at prosjekteringsbeslutninger dokumenteres og måles hele tiden underveis.
- Identifisere og iverksette forbedringsmuligheter kontinuerlig og overføre erfaringer til etterfølgende prosjekter.

CEEQUAL fra entreprenør og leverandørens perspektiv:

- Identifisere kostnadsbesparelser på grunn av for eksempel redusert ressursforbruk og alternative materialvalg som medfører kostnadsbesparelser.
- Optimalisere og effektivisere prosjektledelse ved å tilby en systematisk tilnærming innenfor et rammeverk av beste praksis for bærekraft.
- Øke konkurranseevnen på tvers av hovedentreprenør og underleverandør.

Tabell 5 gir en oversikt over de oppgavene bidragsytere har i et prosjekt, inkludert de rollene som er spesifikke for CEEQUAL (assessor og verifier).

MERK:

Flere krav i CEEQUAL krever samhandling mellom fag og gjennom fasene i et prosjekt for at de skal etterleves. Dette gjelder spesielt kriterier under hovedkategorien ledelse. Det er likevel viktig at prosjektledelsen forstår at de har en viktig rolle i CEEQUAL, og at de gjennom samarbeid med assessor skal sørge for at fagene vurderer og dokumenterer relevante kriterier. Prosjektledelsen skal også avklare målsetning og prioritering med kunden.

Tabell 5: Roller, bidragsytere og deres oppgaver i gjennomføringen av CEEQUAL i et prosjekt

CEEQUAL-verifier (tredjeparts kontrollør)	CEEQUAL-verifier har som oppgave å veilede assessoren og verifisere den endelige vurderingen for å sikre at vurderingen er nøyaktig. CEEQUAL-verifier er uavhengig av prosjektteamet, og kommer fra en upartisk tredjepart. Dette sikrer troverdigheten til den endelige vurderingen. CEEQUAL-verifier er også en guide og veileder for assessoren og hjelper dem med spørsmål eller problemer. En CEEQUAL-verifier er en erfaren CEEQUAL-bruker. De har gjennomført minst ett CEEQUAL-prosjekt som assessor, og er valgt ut av BRE. Det er BRE som tildeler verifier til et prosjekt. [2]
CEEQUAL-assessor	CEEQUAL-assessoren har en sentral rolle i CEEQUAL-prosessen og driver prosessen fremover for å sikre at prosjekter oppnår høyest mulig CEEQUAL-sertifisering. CEEQUAL-Assessor vurderer bærekraften til prosjektet. Det er deres rolle å påvirke prosjektteamet til å vurdere bærekraftspørsmål på passende tidspunkter, for å sikre at et høyt ytelsesnivå oppnås. Under veiledning av CEEQUAL-Verifier er assessoren ansvarlig for å vurdere prosjektet og foreslå en vurdering. [2] Utover dette kan en CEEQUAL assessor også ha andre oppgaver i prosjektet. Dette er avhengig av prosjektets organisering og personlig kompetanse.
Kunde / byggherre	Kunde eller byggherre bestemmer først og fremst om CEEQUAL skal benyttes for evaluering av bærekraft i prosjektet. Kunden har også et ansvar for å velge om det skal evalueres deler av eller hele prosjektet[3]. Kundens valg av CEEQUAL gjør at prosjektet får et bedre utgangspunkt for å finne bærekraftige løsninger. Kundens egne interne krav og ambisjoner for arbeid med for eksempel klimagassreduksjon (LCA, PAS 2080) og livsløpskostnad (LCC) setter premisser for bærekraftige løsninger i prosjektet.
Prosjektledere (kunde & leverandør)	Prosjektleder sørger for riktig organisering blant annet av bærekraftansvar i prosjektet i henhold til kundens bestilling/ønske. Her vil ansvar og oppgaver være forskjellig hos kunde (ofte byggherre) og leverandør (rådgiver eller entreprenør). Kundens prosjektleder vil normalt være rollen som setter premisset for hvorvidt CEEQUAL utelukkende skal brukes som en målestokk i evaluering av løsninger opp mot bærekraft, eller om CEEQUAL skal brukes aktivt i vurdering av løsninger i prosjektet. Leverandørens prosjektleder er den rollen som sikrer best mulig prosjektgjennomføring. Denne oppgaven bør utføres i tett samarbeid med assessor. Det er prosjektleder og assessor som skal se sammenhengene mellom fagene opp mot bærekraftsytelser slik at helheten blir best mulig ivaretatt!
Fagansvarlige i prosjekt	Bærekraftige løsninger er tverrfaglige og krever sosial-, økonomisk- og miljøfaglig kompetanse. I samarbeid på tvers av fagene og i den faglige diskurs vil bærekraftige løsninger oppstå. Temaene er så brede at ansvar for bærekraft må spres i hele prosjektorganisasjonen. Det er derfor viktig at enhver fagansvarlig har ansvar for bærekraft innenfor sitt fagfelt. En fagansvarlig skal sørge for at de respektive faglige aspektene gjøres tilgjengelig til prosjektdeltakerne og at ulike faglige perspektiver settes i sammenheng og riktig relasjon til hverandre.

3 Prosjekterende og/eller entreprenør kan også bestemme seg for å sertifisere prosjektet avhengig av omfang. I utgangspunktet er CEEQUAL forankret hos kunden, siden kunden også skal bidra og delta i en CEEQUAL prosess aktivt.

BROSUNDET, ÅLESUND. Foto: Geran de Klerk/unsplash.com

3.5.2 CEEQUAL Assessor og Verifier

I tillegg til rollene kunde, rådgiver og entreprenør, er det en såkalt Assessor. Selve CEEQUAL-sertifiseringen baserer seg på en egenvurdering av prosjektets ytelse utført av en slik Assessor. Det er Assessor som foretar den formelle registreringen av dokumentasjon i BRE sin prosjektportal på vegne av oppdragsgiver.

Assessorens formelle vurdering består av:

- Vurdering av relevans og kvalitet av innsamlet dokumentasjon i forhold til kravene.
- Rapportering av dokumentasjonens relevans gjennom et online-verktøy som eies og driftes av BRE.
- Anbefaling av poengstrategi.
- I tillegg har Assessor ofte dialog med Verifier (i diskusjon om scope-out og evt. andre avklaringer).

For å få en oversikt over "assesment-prosessen og hva assessor og verifier gjør, se https://bregroup.com/products/ceequal/discover-ceequal/how-ceequal-works/

Vurderingen blir deretter gjennomgått av en Verifier, før endelig vurdering av BRE Global og utstedelse av sertifikat. Sertifikatet inneholder en oversikt over prosessen med vurdering, verifisering og sertifisering [3].

En assessor er avhengig av informasjon og dokumentasjon gitt av andre medlemmer av prosjektteamet og/eller tredjepart. Assessoren er ansvarlig for å sikre at dokumentasjonen tolkes riktig i forhold til vurderingskriteriene. En assessor er derfor ansvarlig for å vurdere riktigheten og fullstendigheten av all informasjonen som er vurdert, og for samsvar med CEEQUAL-kravene [3].

> Å jobbe kontinuerlig med dokumentasjon vil bidra til å sikre raskere og mer effektiv vurdering underveis i prosjektet

Assessor bør koordinere innsamling og vurdering av dokumentasjon kontinuerlig gjennom prosjektet. Prosjektteamet og/eller tredjeparter er ansvarlig for å levere nødvendig dokumentasjon med rett kvalitet til rett tid. Dette er nødvendig for at assessor kan foreta nødvendige vurderinger og tildele poeng. Dette kan være utfordrende, eksempelvis ved utarbeidelse av reguleringsplaner. Å jobbe kontinuerlig med dokumentasjon vil bidra til å sikre raskere og mer effektiv vurdering underveis i prosjektet, og potensielt gjøre at det går raskere å sertifisere prosjektet etter avslutning. I de fleste tilfeller er utilstrekkelig og unøyaktig referanse av dokumentasjon hovedårsaken til forsinkelser i CEEQUAL-sertifiseringen [3].

CEEQUAL forutsetter at alle ulike roller i prosjektet deltar aktivt i valg av bærekraftige løsninger. Alle roller må dokumentere sitt bidrag i henhold til de ulike krav i CEEQUAL-manualen. En klar forståelse av ansvar og oppgaver for hver rolle er vesentlig for at bruk av CEEQUAL i prosjektet skal gi størst mulig ytelse.

Gjennom assessorrollen etableres et grensesnitt mellom et norsk infrastrukturprosjekt og CEEQUAL systemet. Til vanlig vil prosjektdeltakerne ikke ha direkte kontakt med den eksterne Verifier bortsett fra når Verifier velger å besøke prosjektet under selve sertifiseringsprosessen. Oversikten under gir en oversikt over alle roller og oppgaver som er viktig for en suksessfull gjennomføring av CEEQUAL-sertifiseringen. (basert på https://bregroup.com/products/ceequal/discover-ceequal/how-ceequal-works/) og [3]

TIPS:

For å bekrefte bærekraftytelsen effektivt og kontinuerlig gjennom prosjektet, er det avgjørende at assessor og prosjektteamet har et godt samarbeid. Dette må hensyntas av prosjektledelsen i planleggingen og ressurstilordningen. Prosjektteamet må informeres om hva CEEQUAL er og hvordan en skal jobbe for å svare ut kriteriene. Det må etableres mekanismer for å sikre at faktorer relevant for bærekraft blir vurdert og hvordan dette skal dokumenteres. Her må assessor inkluderes.

3.6 Beskrivelse av sertifiseringsprosess

I tabell 6 visualiseres hovedtrinnene i gjennomføringsprosessen sett med Assessors øyne. En CEEQUAL sertifisering foregår i 3 hovedfaser med totalt ti forskjellige deltrinn som vist i tabell 6.

Tabell 6: Trinnene i gjennomførings-prosessen.

Trinn (1-6) En egenvurdering foretas av en kvalifisert assessor. Assessoren kan være en del av prosjektteamet eller kontrahert av prosjektteamet. Ved å foreta en vurdering, samler en assessor inn dokumentasjon for å demonstrere (gjennom rapportering) graden av samsvar til et prosjekt, med ytelseskriteriene definert i den relevante CEEQUAL tekniske manual **[3]**.	1	***Utnevne assessor og søk om en vurdering*** Organisasjonen (utvikler) som søker om en CEEQUAL-sertifisering må først utnevne en Assessor som har fullført CEEQUAL Assessor-opplæring. Dette kan være et teammedlem eller en ekstern som har inngått kontrakt med utvikler. Utnevnelsen er viktig ettersom assessoren må være i stand til, og bemyndiget av teamet, for å drive bærekraftvurderingen frem til en vellykket konklusjon. Med Assessor identifisert, fylles det aktuelle søknadsskjemaet ut og sendes til CEEQUAL.
	2	***Aktuell CEEQUAL-manual er distribuert og prosjekt lastet opp til online vurderingsplattform*** Etter søknadsprosessen vil den aktuelle CEEQUAL-manualen bli distribuert. Prosjektet kan deretter lastes opp til en nettbasert vurderingsplattform (Online Assessment Tool på forrige versjon av CEEQUAL og BREEAM Projects-plattformen for CEEQUAL versjon 6). Den elektroniske plattformen gjør det mulig for assessorene å registrere dokumentasjon/materiale som er relevant for vurderingsprosessen.
	3	***Verifier oppnevnt*** BRE utpeker en passende Verifier med relevant ekspertise og Assessor og Verifier knyttes sammen slik at scoping-møtet kan settes opp.
	4	***Scope-out*** Assessor vurderer prosjektet opp mot spørsmålene i manualen og angir hvilke spørsmål som ikke er relevante. Assessor hjelper til med å gjøre Verifier kjent med prosjektet, og endelig avgrensning av spørsmålene avtales og registreres på nettplattformen.
	5	***Innsamling av dokumentasjon for vurderingsspørsmål*** Assessoren arbeider gjennom spørsmålene i manualen i tett samarbeid med prosjektgruppens medlemmer, samler nødvendig støttedokumentasjon, og tildeler foreløpige poeng. Poengsummene og støttende dokumentasjon registreres i nettplattformen.
	6	***Assessor varsler Verifier når vurderingen er fullført*** Når foreløpige poengsummer er registrert, varsler Assessor Verifier om at prosjektet er klart for verifisering og en dato er fastsatt for verifikasjonsmøtet.
Trinn (7-8) Når denne prosessen er fullført, sendes vurderingen først til den tildelte CEEQUAL-verifier for vurderingsverifisering **[3]**.	7	***Verifiseringsmøte*** Verifier gjennomgår poengsummene og dokumentasjonen, og verifiserer disse i samsvar med CEEQUAL-prosedyrene. På verifikasjonsmøtet avtales/bekreftes en poengsum med assessor.
	8	***Noen ytterligere eller manglende dokumentasjon?*** Etter verifikasjonsmøtet kan assessor gi Verifier eventuell manglende dokumentasjon til støtte for sin sak.
Trinn (9-10) Når verifikasjonsprosessen er fullført, sender verifier vurderingen til QA (kvalitetssikring/ratifisering) **[3]**.	9	***Gjennomgang, Verifier gjør prosjektet klar for sertifisering*** Verifieren fullfører sin vurdering ved å legge inn kommentarer og poengsum på nettplattformen, og varsler deretter at prosjektet er klart for Sertifisering.
	10	***Gratulerer!*** Når prosjektet er godkjent, utstedes CEEQUAL Award-sertifikat.

4 Bruk av CEEQUAL i norske infrastrukturprosjekter

De siste 5–10 årene har det vært et økende fokus på bærekraft, og den utviklingen har gått stadig raskere. Mye av bærekraftstankegangen er allerede ivaretatt i lover, regler og praksis, men lovverket henger ofte etter utviklingen. Uavhengig av dette, er det muligheter for å jobbe systematisk med å forbedre og optimalisere prosjekter med hensyn til bærekraft.

CEEQUAL-sertifisering følger en metodikk som gir et alternativ for å strukturere, organisere, og overvåke arbeid med bærekraft i infrastrukturprosjekter. CEEQUAL er et internasjonalt verktøy som kan anvendes i norske prosjekter.

Bruk av CEEQUAL må først forankres og tilpasses som et verktøy eller bindeledd mellom prosjekters bærekraftsprogram. Dette krever en oversikt over begge prosesser.

4.1 Bærekraftprogram

Økt bærekraft kan blant annet oppnås ved å redusere klimagassutslipp, bevare biologisk mangfold, spare naturressurser og energi, hindre forurensing, fremme medvirkning og sosiale forhold, ivareta fremtidige behov, fremme økonomiske og sosiale ringvirkninger samt bidra til økt motstandsdyktighet (resiliens) mot naturfarer og klimaendringer. Ofte lages det et miljø og/eller bærekraftprogram for prosjekter. Figur 7 under illustrerer hvordan CEEQUAL og bærekraftprogram kan harmoniseres.

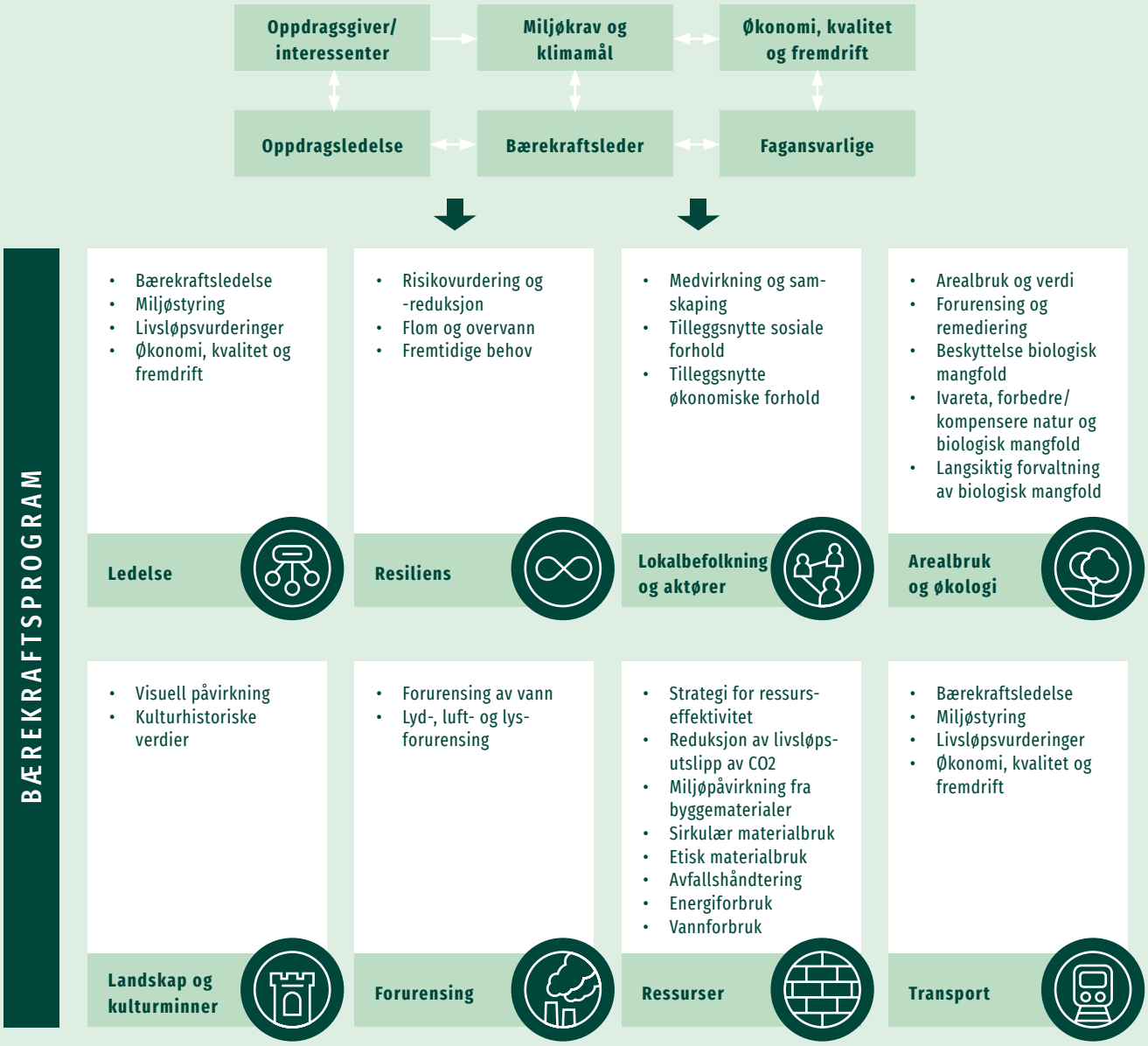

Figur 7: Oversikt over temaer som blir dekket i CEEQUAL metodikken, og hvordan disse temaene kan utgjøre deler eller alle emner i et bærekraftprogram og dermed innlemmes i prosjektgjennomføringen. Dette kan gjøres ved å sette ulike krav/mål knyttet til klima og miljø, involvere relevante roller/interessenter og følge opp CEEQUAL i alle faser/deler av prosjektet [4].

Som vist i figuren kan mål og tiltak i CEEQUAL sammenstilles i et bærekraftsprogram. For å ivareta etterlevelsen av bærekraftprogrammet bør det etableres noen mekanismer i prosjektet - bærekraftmekanismer.

4.1.1 Bærekraftmekanismer

Bærekraftmekanismer skal sikre at fagene som bidrar inn i prosjektet er kjent med hvordan deres fag kan bidra til prosjektets bærekraft, og gjennom dette sikre en tverrfaglig forståelse, og at bærekraftsarbeidet blir en integrert del av prosjektet. Det er flere måter å etablere bærekraftmekanismer i et prosjekt. Det kan være krav til gjennomgang av status på bærekraftarbeid i prosjekteringsmøter, datasamordning av prissatte og ikke-prissatte konsekvenser og muligheter for medvirkning i et GIS-verktøy, eller implementering av krav til bærekraft i prosjektstyringsverktøy.

Eksempel:

Under planleggingen av E39 Årrestad – Bue er krav i CEEQUAL integrert i planlegging gjennom prosjektstyringsverktøyet Jira[4]. Hvert kriterium fra CEEQUAL er gitt en egen sak / aktivitet i Jira. Disse er igjen knyttet til aktiviteter gjennomført av fagansvarlige og deres medarbeidere. Kriterium 8.2.1 *Planning construction traffic movements*, er eksempelvis knyttet til en aktivitet som tar for seg vurderinger for massehåndtering. Denne er igjen knyttet opp mot andre aktuelle kriterier i CEEQUAL (Figur 8).

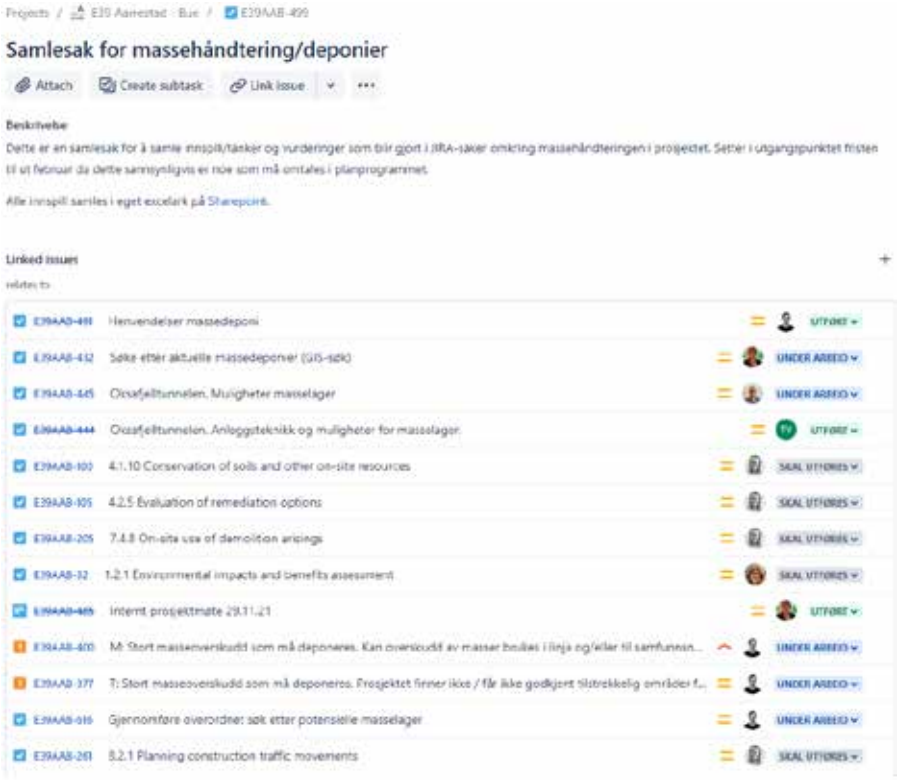

Figur 8: Utdrag fra Jira for E39 Årrestad – Bue (Aas-Jakobsen, Vianova og Asplan Viak, 2022).

Norconsult har etablert en lignende løsning ved å implementere CEEQUAL inn i samhandlingsløsningen i ISY Prosjekt (Figur 9).

Figur 9: CEEQUAL-informasjon lagt inn i ISY-prosjekt (Norconsult, 2022).

Skjermbilde fra ISY Prosjekt på E18 Vestkorridoren

4 Du kan lese mer om Jira på https://www.atlassian.com/software/jira.

4.2 Norsk planprosess generelt

Hovedelementene i norsk planprosess inkluderer utarbeidelse av kommune(del)plan, reguleringsplan, prosjektering, byggesak og videre gjennomføring (Figur 10). Kommuneplan og kommunedelplan er strategiske plantyper som er en del av kommunens overordnede planlegging. Kommunedelplanen gjelder for et avgrenset areal, tema eller virksomhet. Det finnes to typer reguleringsplaner; områderegulering som skal gi ytterligere områdeavklaring(er) der kommunen ser behov for det, og detaljregulering som skal foreligge i forbindelse med alle større bygge- og anleggstiltak (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2018).

Hoveddelen av prosjekteringen blir gjennomført som et grunnlag for innsending av byggesøknad og videre byggesaksbehandling. Byggeplanen er en ytterligere detaljering av reguleringsplanen, og består blant annet av beskrivelse, tegninger og beregninger som et grunnlag for gjennomføringen av prosjektet/tiltaket.

FROGNERPARKEN.
Foto: Ilya Ilford/
unsplash.com

Figur 10: Hoved-elementene i norsk plan-prosess. Modifisert etter reguleringsplanveilederen til Kommunal- og moder-niseringsdepartementet (2018) med en tolkning hvor de ulike CEEQUAL-faser kan plasseres i norsk planprosess.

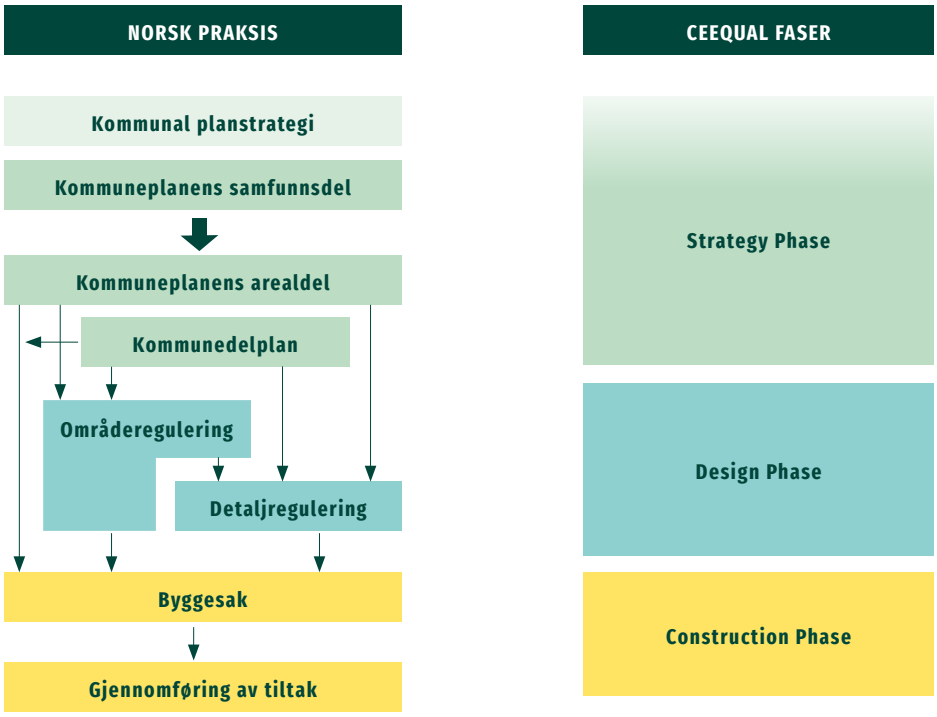

Som vist i Figur 10 har den norske gjennomføringsmodellen et større detaljeringsnivå enn strukturen som ligger til grunn for CEEQUAL vurderingen. Dermed vil det ikke være direkte samsvar mellom norsk plan- og bygningsprosess og CEEQUAL (Figur 10). Norsk regelverk og praksis krever også at en del beslutninger tas tidligere enn det legges til grunn i CEEQUAL. Rigg- og faseplaner er et eksempel, hvor den norske gjennomførings-modellen legger til grunn at beslutningen tas i reguleringsplanfasen, mens CEEQUAL etterlyser disse planene først i anleggsfasen og tildeler poeng der.

Som angitt skal plan- og bygningslovgivningen bidra til å fremme bærekraftig utvikling, og hensikten med CEEQUAL er å fremme og evaluere bærekraft i et prosjekt. Gjennom metodikken skal en identifisere muligheter, implementere tiltak og videre følge opp tiltakene for å øke bærekraft i prosjektet (Figur 11). CEEQUAL er med andre ord prosess-orientert.

Figur 11: Forenklet oversikt over CEEQUAL som en prosessorientert metodikk gjennom planleggings-, prosjekterings- og anleggs-fase (Asplan Viak, 2021).

PLANLEGGING	PROSJEKTERING	ANLEGGSFASE
• Identifisere muligheter • Tilrettelegge • Redusere/ avgrense • Medvirkning	• Implementere løsninger i design • Ivareta handlingsrom • Begrense	• Utføre i henhold til plan og prosjektering • Ivareta sosiale forhold • Dokumentere inngrep og konsekvenser

MIDDELALDERPARKEN, Oslo. Foto: Anastasiya Dalenka/unsplash.com

4.3 Forskjeller og overenstemmelser mellom CEEQUAL og norsk plan- og bygningsprosess

Som en del av arbeidet med å vurdere hvordan CEEQUAL passer inn mot plan- og bygningsprosessen i Norge, ble det høsten 2021 gjennomført et delprosjekt hvor et utvalg av fagpersoner fra byggherre, rådgivere, entreprenører og leverandører så på samsvaret mellom kriterier i CEEQUAL og norsk regelverk, med hovedfokus på plan- og bygningsloven og tilhørende forskrifter [4].

I analysen ble det gjennomført en vurdering av hvert enkelt kriterium i forhold til i hvilken grad kriteriet er dekket av norsk regelverk (Vedlegg 1), samt laget en oversikt som viser i hvilken grad hvert underkapittel er dekket av norsk regelverk (Tabell 7 under). Arbeidsdokumentet for analysen (Vedlegg 2), viser også hvilken lov/forskrift (og eventuelt paragraf) det aktuelle kriteriet er tilknyttet. Arbeidsdokumentet gir også eksempler på aktuell dokumentasjon basert på erfaringer fra CEEQUAL-sertifiserte prosjekt i Norge, samt styrende dokumentasjon og policyer som er relevante.

Tabell 7: GAP-analyse mellom underkapittel i CEEQUAL-metodikken og regelverk i norsk planprosess. Tabellen er en «sammenslåing» av de fargekodete vurderingskriteriene i Vedlegg 1 [4].

- = SAMSVAR MED NORSK REGELVERK
- = DELVIS SAMSVAR MED NORSK REGELVERK
- = NOE SAMSVAR MED NORSK REGELVERK[5]
- = INGEN SAMSVAR MED NORSK REGELVERK

CEEQUAL-FASE	Strategy	Design	Construction
NORSK PLANPROSESS	Byggherre Konseptutvikling	Rådgiver Planlegging/ prosjektering	Totalentreprenør Utbygging
MANAGEMENT			
SUSTAINABILITY LEADERSHIP	●	●/●	●
ENVIRONMENTAL MANAGEMENT	●	●	●
RESPONSIBLE CONSTRUCTION MANAGEMENT	●	●	●
STAFF AND SUPPLY CHAIN SOCIAL GOVERNANCE	●	●	●
WHOLE LIFE COSTING	●	●	
RESILIENCE			
RISK ASSESSMENT AND MITIGATION	●	●	●
FLOODING AND SURFACE WATER RUN-OFF		●	●
FUTURE NEEDS	●/●	●	
COMMUNITIES AND STAKEHOLDERS			
CONSULTATION AND ENGAGEMENT	●	●	●
WIDER SOCIAL BENEFITS	●	●	●
WIDER ECONOMIC BENEFITS	●		●
LAND USE AND ECOLOGY			
LAND USE AND VALUE	●	●	●
LAND CONTAMINATION AND REMEDIATION		●	●
PROTECTION OF BIODIVERSITY	●	●	●
CHANGE AND ENHANCEMENT OF BIODIVERSITY		●	●
LONG-TERM MANAGEMENT OF BIODIVERSITY	●		
LANDSCAPE AND HISTORIC ENVIRONMENT			
LANDSCAPE AND VISUAL IMPACTS	●/●	●	●/●
HERITAGE ASSETS	●	●/●	●
POLLUTION			
WATER POLLUTION	●	●	●
AIR, NOISE AND LIGHT POLLUTION	●	●	●
RESOURCES			
STRATEGY FOR RESOURCE EFFICIENCY	●	●	●
REDUCING WHOLE LIFE CARBON EMISSIONS	●	●	●
ENVIRONMENTAL IMPACT OF CONSTRUCTION PRODUCTS	●	●/●	●
CIRCULAR USE OF CONSTRUCTION PRODUCT	●	●	●
RESPONSIBLE SOURCING OF CONSTRUCTION PRODUCTS	●	●	●
CONSTRUCTION WASTE MANAGEMENT		●/●	●
ENERGY USE	●	●	●
WATER USE		●	●
TRANSPORT			
TRANSPORT NETWORKS	●	●	
CONSTRUCTION LOGISTICS	●	●	●

5 Det finnes regelverk eller praksis som er relevant for kriteriet, men etterlevelse av kravene er antatt å ikke gi skåring på kriteriet. Dette gjelder i hovedsak kriterier hvor CEEQUAL angir «normative» krav samt for kriterier som dekker anleggsfasen.

Tabell 7 viser en fordeling av kriteriene, vurdert etter grad av samsvar med norsk regelverk, på de forskjellige temaene i CEEQUAL gjennom alle faser i et infrastrukturprosjekt. Figuren viser at det er innenfor temaet *Resources* (ressursbruk) hvor en finner det største antallet av kriterier som ikke har samsvar med norsk praksis og regelverk. Som et eksempel stiller byggteknisk forskrift (TEK 17) krav til at det skal velges materialer som er egnet for ombruk og gjenvinning, og at minst 60 % av avfall skal sorteres og leveres til godkjent mottak eller direkte til gjenvinning. Forurensingsloven forbyr forsøpling og angir at avfall skal gjenvinnes, med mindre det ikke er berettiget ut ifra en avveining av miljøhensyn, ressurshensyn og økonomi. Avfallsforskriften stiller krav til forsvarlig behandling av avfall og avfallsregnskap. Det stilles også krav til gjenvinning av ulike typer avfall, men ikke for masser. Samtidig stiller CEEQUAL krav til en vurdering av sirkulære forretningsmodeller og eventuell implementering av disse (kriterium 7.4.1 og 7.4.2), en vurdering av varighet og vedlikeholdsbehov (kriterium 7.4.3 og 7.4.4), at en andel av infrastrukturkomponentene skal være designet for enkel demontering og gjenbruk (kriterium 7.4.5), et materialregister som angir hvilke materialer som er egnet for resirkulering (kriterium 7.4.6), bevaring og direkte gjenbruk i prosjektet av eksisterende infrastruktur (kriterium 7.4.7), stedlig gjenbruk av bygg- og riveavfall (kriterium 7.4.8), optimalisering av massebalanse (kriterium 7.4.9), en plan for håndtering av jordmasser (kriterium 7.4.10), fullstendig gjenbruk av matjord på prosjektet eller nær prosjektet (kriterium 7.4.11), ombruk eller bruk av resirkulerte materialer og masser (kriterium 7.4.12, 7.4.13 og 7.4.14), tiltak for å unngå overskuddsmaterialer (kriterium 7.4.15), at materialer er oppbevart slik at de ikke må kastes (kriterium 7.4.16), samt hensiktsmessig bruk av overskuddsmaterialer (kriterium 7.4.17). Selv om den norske lovgivningen har til hensikt å ivareta en bærekraftig ressursbruk, samsvarer ikke dette med de konkrete ytelsene som skal dokumenteres etter CEEQUAL. CEEQUAL er således «strengere» enn norsk lovgivning ved at man skal gjennomføre og dokumentere for å oppnå poeng.

Resultatet av den komparative analysen viser at kriteriene i CEEQUAL-rammeverket i ulik grad er dekket av regelverk i norsk planprosess [4]. Vi ser at noen kategorier og underkategorier er godt ivaretatt av norsk regelverk, eksempelvis *«staff and supply chain social governance»* som kan oversettes til ivaretakelse av ansatte og sosial styring av leverandørkjeden. I dette tilfellet er kriterier i underkapittelet i stor grad ivaretatt gjennom lovkrav i arbeidsmiljøloven.

Videre kan man se at underkapitler som miljøledelse, risikovurdering, flom og overvann, arealbruk, involvering av lokalbefolkning og aktører/interessenter, landforurensing, avfallshåndtering, bevaring av biologisk mangfold og transportnettverk er delvis ivaretatt av norsk regelverk. Et eksempel på et CEEQUAL-kriterium som faller innenfor gul kategori (delvis samsvar med plan- og bygningsloven) er kriterium 2.2.6 som omhandler bærekraftig overvannshåndtering[6]. For å oppnå full skår i CEEQUAL må bærekraftige løsninger både prosjekteres og bygges. I norsk regelverk er dette et «bør»-krav, ikke «skal»-krav (Vedlegg 2).

Underkapitlene rettet mot lederskap innen bærekraft, fremtidige behov, bredere sosiale og økonomiske ytelser, ressurseffektivitet, reduksjon av utslipp, sirkulær bruk av byggeprodukter, vann- og energibruk, konstruksjonslogistikk samt vann-, luft-, støy-, og lysforurensing er i mindre grad/ikke dekket av norsk regelverk. *CEEQUAL vil følgelig være et viktig verktøy for å fremme bærekraft i ulike infrastrukturprosjekter, og belyse temaer som i mindre grad blir ivaretatt av norsk regelverk. Dette gjelder for eksempel livsløpsvurderinger (LCA) som gjennomføres i større vegprosjekter, men som ikke er direkte lovfestet i plan- og bygningsloven (Vedlegg 2).*

6 I praksis naturbaserte løsninger for klimatilpasning rettet mot overvann.

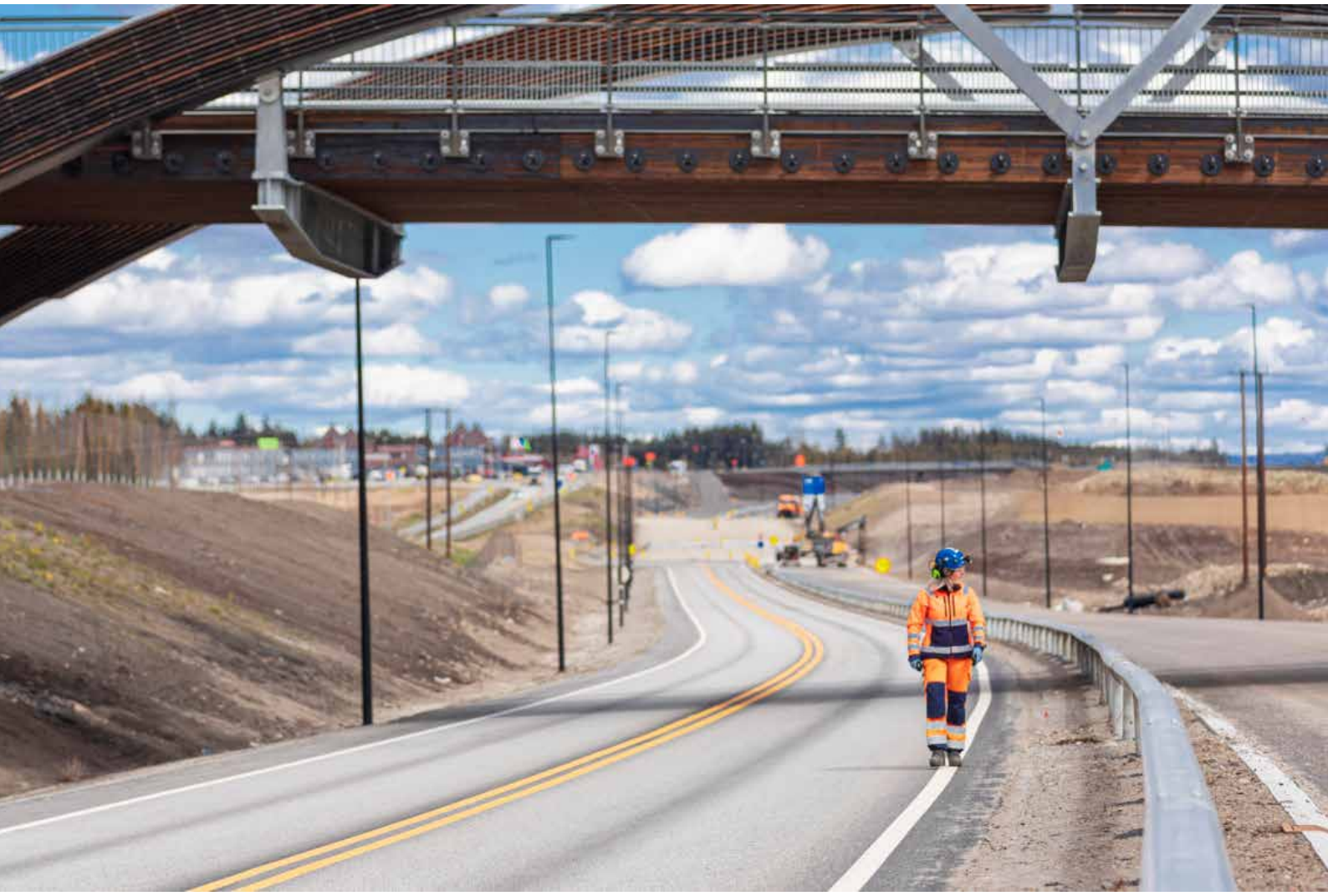

OPS-PROSJEKTET Rv. 2/25-Løten-Elverum. CEEQUAL-sertifisert iht. Whole Team Award 2020, nivå Excellent. Bildet viser en limtrebru fra Moelven limtre AS. Miljøvennlige materialer og kort reisevei gir poeng i CEEQUAL. Trematerialene er hugget i Åsnes Finnskog, og brua er montert i Løten.Foto: Erik Larsstuen/ Statens vegvesen

Et annet eksempel på et kriterium som i mindre eller ingen grad samsvarer med norsk regelverk er kriteriet som omhandler samfunnsøkonomiske analyser, som i likhet med livsløpsvurderinger (LCA) blir gjennomført i større infrastrukturprosjekter, men ikke direkte kan knyttes opp mot et bestemt lovkrav. For offentlige byggherrer kan kriteriet om LCA imidlertid knyttes (i mindre grad) til Lov om offentlige anskaffelser, ved at det står beskrevet at en skal hensynta livssykluskostnader (§ 5).

I tillegg til den konkrete sammenligningen mellom CEEQUAL-kriterier og lovkrav i norsk planprosess, har det blitt avdekket noen generelle utfordringer/forskjeller mellom CEEQUAL og norsk planprosess:

- CEEQUAL er mer innovasjonsorientert enn norsk praksis og regelverk, med henvisning til innovasjon og ekstra poeng for innovative løsninger i flere av kriteriene i metodikken. Slik blir CEEQUAL et verktøy for å fremme innovasjon, i tillegg til ulike aspekter av bærekraft (sosial-, økonomisk- og miljømessig bærekraft) i infrastrukturprosjekter.

- Analysen viser at det er et stort antall kriterier i CEEQUAL som delvis samsvarer med norsk regelverk. De aktuelle temaene er gjerne behandlet i norsk regelverk gjennom funksjonelle og kvalitative lovkrav, men i CEEQUAL er kriteriene i større grad normative og kvantitative hvor det settes krav til spesifikk dokumentasjon, mål og indikatorer for oppfølging av det aktuelle tiltaket. Dette gjelder blant annet kravene knyttet til forurensing. Her har vi et forholdsvis strengt regelverk i Norge, men analysen tilsier at det kun er noe eller ingen samsvar. Det betyr ikke at norsk regelverk ikke stiller strenge krav til forurensing fra infrastrukturprosjekt, for det gjør det. Det betyr imidlertid at dokumentasjonskravet i CEEQUAL skiller seg fra det som beskrives i norsk regelverk. Eksempelvis stilles det i vannforskriften strenge miljømål, som kun kan fravikes dersom en gjennomfører alle praktisk gjennomførbare tiltak for å hindre negativ utvikling, at den samfunnsøkonomiske nytten er større enn tapet av miljøkvalitet, og hensikten med inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler (vannforskriften §12). CEEQUAL stiller imidlertid krav til at utfordringer og bekymringer knyttet til forurensing skal kommuniseres til «prosjektets medlemmer» gjennom alle faser av prosjektet (6.1.1). Et slikt krav finnes ikke i norsk regelverk, men kan ivaretas gjennom høringsprosessen. Dette er et eksempel på hvordan CEEQUAL også «krever» en transparens, der det i norsk praksis kan være en fare for at vurderinger av samfunnsøkonomi «trumfer» tap av miljøkvaliteter.

- CEEQUAL er basert på britisk planprosess, noe som er fremtredende i et antall kriterier hvor sekvensen i CEEQUAL ikke «stemmer overens» med norsk planprosess. Derfor oppleves det i noen tilfeller at et kriterium faller inn under feil CEEQUAL-fase i forhold til norsk planprosess. Dette gjelder eksempelvis kriteriet som omhandler miljøpåvirkninger under utførelse (1.2.4), som gir poeng i fasen «construction». Her vil typisk dokumentasjon være knyttet til byggeplanen, som blir utarbeidet som en del av prosjekteringsgrunnlaget, og mer naturlig falt inn under «design»-fasen i norsk planprosess. En grunn til dette er at mye blir tatt gjennom sjekklister til utbygging i britisk planprosess, mens i norsk planprosess setter en kravene for utbygging i plan- og prosjekteringsfasen. Det samme gjelder bruk av midlertidige areal. Her rettes et av kriteriene (4.1.8) i CEEQUAL mot entreprenør, og strekker seg fra vurdering av alternativ arealbruk til fotografi fra anleggsfasen for å vise at en har holdt seg innenfor angitt område. I norsk kontekst bestemmes tilgang til areal gjennom reguleringsplanarbeidet, og gjerne beskrives i en rigg- og marksikringsplan, og således utføres før anleggsfasen starter. I slike tilfeller vil CEEQUAL forsterke norsk planprosess ved at tiltak følges opp gjennom samtlige faser.

- Flere CEEQUAL-kriterier gir poeng for kommunikasjon mellom ulike faser. I norsk planprosess kan kommunikasjon mellom ulike faser til dels sikres gjennom solide krav til dokumentasjon i reguleringsplanarbeid, for å videreføre hensyn tatt i planfasen til prosjekteringsfasen. Videre er noen fagområder bedre ivaretatt i regelverket med tanke på samhandling i prosjekterings- og anleggsfasen, eksempelvis SHA som følges opp gjennom byggherreforskriften. CEEQUAL stiller derimot sterkere krav til kommunikasjon mellom ulike faser innenfor flere fagområder. Et stort antall kriterier angir at informasjon skal kommuniseres ut i prosjektorganisasjonen i alle faser.

- Det kan være en utfordring å vekte eksempelvis klimapåvirkning mot naturmangfold. I norsk planprosess fins det få konkrete krav knyttet til dette, og et begrenset erfaringsgrunnlag med å vekte klima- og miljøpåvirkninger opp mot hverandre og/eller andre viktige aspekter av prosjektet. CEEQUAL kan bidra til å styrke dette erfaringsgrunnlaget.

4.4 Håndtering av avvik og overlapp / delvis overlapp mellom CEEQUAL og den norske praksis

Med utgangspunkt i den gjennomførte GAP-analysen [4] finnes det imidlertid ikke grunnlag for å si at en ren etterlevelse av regelverket i norsk planprosess gir prosjekt som skårer automatisk bra på kriteriene i CEEQUAL.

En viktig årsak til dette er at den norske planprosessen er funksjonelt innrettet, samtidig som den i hovedsak skal sikre et minimum av ivaretagelse med hensyn til blant annet naturmangfold, forurensing, beredskap, ressursbruk og sosiale forhold. Den funksjonelle innretningen gir frihet og handlingsrom for å vurdere og innarbeide tiltak som fremmer bærekraft. Dette er i samsvar med formålet om at plan- og bygningsloven «skal fremme bærekraftig utvikling til det beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner» (§ 1-1). Det er likevel en avstand mellom hensikt og konkrete krav i lover og forskrifter som dekker utbygging av infrastrukturprosjekt i Norge.

Erfaringer fra bransjen og deltakere på arbeidsverkstedene for den komparative analysen peker på at norsk praksis har en større grad av samsvar med CEEQUAL-metodikken enn det som kommer frem i GAP-analysen. I mange prosjekt gjøres en «ekstra innsats» for å ivareta hensikten med plan- og bygningsloven. Dette kan ofte skyldes prosjekt- og selskapsspesifikke krav og policyer, og/eller lokalt arbeid med bærekraft i for eksempel en kommune. I kommunesammenheng kan dette for eksempel være å innlemme krav i den juridisk bindende delen av kommune(del)- og reguleringsplaner. Det er altså viktig å skille mellom lovverk og praksis. Samtidig skal en være bevisst at erfaringene med CEEQUAL i Norge stort sett kommer fra offentlig finansierte veiprosjekter hvor det er gitt føringer for bærekraftytelser gjennom Nasjonal transportplan.

MERK!

Det at CEEQUAL stiller mer spesifikke krav om beregninger eller konkrete vurderinger som ikke kreves under den norske gjennomføringsmodellen opplevesgjerne som en barriere. Samtidig åpner CEEQUAL for at krav tilpasses til nasjonalt regelverk. Det er derfor en mulighet å ta utgangspunkt i det som er «vanlig» i Norge og tilpasse dette opp mot kriteriene i CEEQUAL uten vesentlige endringer.

CEEQUAL er et godt verktøy for å fremme, konkretisere og vurdere bærekraftsytelsene i ulike prosjekter på en mer definert og standardisert måte. Videre legger CEEQUAL opp til innovasjon gjennom flere kriterier, noe som er viktig for å kunne bygge stein på stein for å løfte innsatsen mot bærekraft i norske infrastrukturprosjekter.

Generelt vil CEEQUAL tilføre den norske gjennomføringsmodellen interessante forslag for vurdering av bærekraft i prosjekter og dokumentasjon av dette. Den norske modellen tilrettelegger for de aller fleste utredninger som CEEQUAL krever per i dag bortsett fra klimagassberegninger / PAS2080 og livsløpskostnad som ikke dekkes av dagens praksis i Norge. Generelt sett vil det være relativt lett å generere dokumentasjon som CEEQUAL krever, noe som vil løfte kvaliteten i enkelte tilfeller. Dette varierer selvfølgelig fra prosjekt til prosjekt siden de ulike byggherrene jobber etter regionale eller kommunale standarder som kan være forskjellig fra hverandre. Men også her vil en form for standardisering av utredningsgraden kunne anses som et løft.

Den foreslåtte dokumentasjonen i CEEQUAL manualen kan derfor anses som en velkommen presisering for dokumentasjon for arbeid som dekkes av den norske gjennomføringsmodellen allerede. Forskjell i rekkefølge og ulik vekting på grunn av nasjonale og regionale særegenheter må tilpasses. Dette er også noe som er allerede i varetatt i CEEQUAL ved at den internasjonale versjonen tillater/krever tilpasning til nasjonalt lovverk og standarder.

5 Forankring av CEEQUAL hos kunde/byggherre/rådgiver

Den norske metoden for å gjennomføre infrastrukturprosjekter har i hovedsak som mål å gjennomføre et flertallspolitisk ønske om et infrastrukturtiltak på en sosial, økonomisk og miljøvennlig måte. Flertallet av befolkningen bør informeres om prosjektet, og beslutninger bør være transparente og dokumenterte.

> Flertallet av befolkningen bør informeres om prosjektet, og beslutninger bør være transparente og dokumenterte.

TIPS:

Det anbefales å starte et infrastrukturprosjekt som skal CEEQUAL sertifiseres etter følgende trinn:

1. *Identifikasjon av samfunnsmål*
2. *Identifikasjon av vesentlige samfunnsverdier*
3. *Etablere en bærekraftstrategi*
4. *Utarbeide prosjektmål*
5. *Velge sertifiseringsstrategi*

Norsk lovgivning stiller relativt få absolutte eller spesifikke krav, men overlater det til relevante myndigheter og politiske organer å selv bestemme den beste løsningen. CEEQUAL er derimot en sertifiseringsordning som baserer seg på konkrete og målbare resultater. Derfor er CEEQUAL-kriteriene knyttet til konkrete analyser, beregninger og dokumentasjon, som ikke er gitt tilsvarende detaljeringsgrad i den norske plan- og bygningsloven. I praksis blir ofte mye av dokumentasjonen allerede produsert i enkelte prosjekter, eventuelt kan dokumentasjonen tilpasses CEEQUAL-kravene. Det er imidlertid mulig at ved mer omfattende tilpasninger eller utarbeiding av «ekstra» dokumentasjon, at CEEQUAL-krav kan anses som en belastning og avvises, da kravene kan medføre merarbeid og merkostnader. Da vil det være viktig å tenke på CEEQUAL som et forbedringsverktøy, og at det eventuelle merarbeidet eller merkostnadene kan gi merverdi og erfaring til senere prosjekter, og/eller kan gi besparelser i form av ulike tiltak som blir vurdert og gjennomført i prosjektet.

CEEQUAL bør ses på som et praktisk verktøy for det daglige arbeidet på tvers av ulike interesser. Riktig valg av individuelle CEEQUAL-krav og et spesielt fokus på dem, kan forbedre prosjektresultatet og gjøre innsatsen mer målbar og resultatet mer tydelig. En analyse av CEEQUAL-kravene bør derfor anses som spesielt viktig i starten av prosjektet.

CEEQUAL deler et prosjekt i 3 faser: strategi eller skissefase; prosjekteringsfase; anleggsfase. CEEQUAL består av en katalog med rundt 250 standardspørsmål, omtalt som kriterier, som handler om valg av bærekraftige løsninger med bakgrunn i prosjektets levetidsperspektiv.

Selv om CEEQUAL for anleggs- og infrastrukturprosjekter ikke inkluderer driftsfasen[7], er driftsaspekter med i CEEQUAL-vurderingen i form av livsløpskostnad, klimagassvurderinger og arealbruk / arealbruksendringer.

Det er viktig at (1) CEEQUALs oppbygging, og (2) når man bør vurdere CEEQUAL, er forankret hos kunde/byggherre. Hvilke ambisjoner kunde/byggherre har opp mot CEEQUAL må avklares og formidles godt i prosjektet. Kommer initiativet til bruk av CEEQUAL fra rådgiver/entreprenør, er det viktig at kunde/byggherre forstår hva det betyr for prosjektet og evt. bidrar til, i forhold til nødvendig planlegging for best mulig resultat.

5.1 Betraktninger knyttet til tidspunkt for sertifisering

CEEQUAL-rammeverket er fleksibelt, og det er mulig å gjennomføre en samlet vurdering for samtlige faser, eventuelt for den enkelte fase i prosjektet (beskrevet i kapittel 3.3.1). For å sikre et best mulig resultat er det fordelaktig å avklare formålet med, og omfanget av, CEEQUAL-sertifiseringen før prosjektstart. Det er likevel mulig å sertifisere et prosjekt etter ferdigstilling, noe som også er utført i Norge for E18 Rugtvedt – Dørdal.

Dersom man bestemmer seg for en CEEQUAL-strategi tidlig, allerede ved prosjektstart, vil det være mulig å benytte CEEQUAL som analyseverktøy for valg av løsninger. Dersom et prosjekt etter at det er ferdigstilt, benytter CEEQUAL til å få en sertifisering, får man en «bærekraftrevisjon». Resultatet kan bidra til kunnskapsutvikling for eventuelle nye prosjekter i fremtiden, dersom man analyserer hvorfor resultatet ble som det ble og hva man evt. ikke oppnådde.

Selve CEEQUAL-sertifiseringen er først og fremst en bekreftelse på at prosjektet har dokumentert de løsninger og kvaliteter som en sier at prosjektet har med hensyn til bærekraftstemaene i verktøyet. For å sikre at disse kvalitetene blir så gode som mulig, altså best mulig resultat, anbefales det at CEEQUAL benyttes fra prosjektstart. Fordi minimumskravene til økologi, arealbruk og ressurser uansett ikke kan omgås under norsk planprosess, er det anbefalt å ta spesielt hensyn til disse ved definisjon av prosjektmål i de ulike fasene.

Det er viktig at hver prosjektdeltaker i begynnelsen av prosjektet er informert om årsakene og målene for en CEEQUAL-sertifisering og at disse dokumenteres og kommuniseres tydelig under hele prosjektgjennomføringen.

7 BRE har utviklet en egen metodikk for driftskontrakter (Term Contracts), men denne er per i dag ikke tilpasset bruk utenfor UK. Arbeidet med utviklingen av en internasjonal manual for driftskontrakter er imidlertid pågående.

5.2 Minimumskrav og forutsetninger

I en CEEQUAL-sertifisering vurderes prosjektene ut fra dets faktiske ytelse. I noen tilfeller er poengtildelingen gradert etter grad av oppnåelse, i andre tilfeller gis det enten full skår eller null poeng. Basert på den totale poengsummen gis prosjektet en vurdering (rating). Det er imidlertid to forhold som kan påvirke poengtildeling og vurdering:

- Forutsetninger (*prerequisites*), og
- Minimumskrav (*minimum standards*).

5.2.1 Forutsetninger

For enkelte underkategorier i CEEQUAL er det angitt forutsetninger. Dersom en skal tildeles poeng for denne underkategorien i sin helhet må forutsetningen oppfylles. Da dette påvirker poengtildelingen for en hel underkategori, er det derfor vesentlig at en ivaretar disse forutsetningene. Tabell 8 viser gjeldende forutsetninger for CEEQUAL (versjon 6).

Tabell 8: Forutsetninger i CEEQUAL Versjon 6.

Kategori	Vurderingsspørsmål (underkategori)	Forutsetning
4 Arealbruk og økologi	4.3 Beskyttelse av biologisk mangfold	4.3.1 Undersøkelser for truede og sårbare/ «rødlistede» arter
		4.3.2 Skadelige eller invaderende/ «svartelistede» arter
7 Ressurser	7.5 Ansvarlig sourcing av byggevarer	7.5.1 Lovlig og bærekraftig tømmer
	7.6 Håndtering av byggeavfall	7.6.1 Ansvar og plikter
		7.6.2 Tillatelse for behandlet avfall eller brukes på stedet
		7.6.3 Farlig avfall

5.2.2 Minimumskrav

For å oppnå vurderingen Outstanding må prosjektet tildeles 90% eller mer av tilgjengelige poeng. Med tilgjengelige poeng forstås her de poengene som gjenstår etter at en har valgt bort *(scope out)* kriterier som ikke er aktuelle for prosjektet. Samtidig stilles det også krav om ivaretagelse av vesentlige bærekraftytelser. Dette gjøres gjennom minimumskrav. Selv om en tilfredsstiller kravet til poeng, må disse minimumskravene være ivaretatt for at prosjektet skal vurderes som *Outstanding*. Versjon 6 av CEEQUAL er den første versjonen som har minimumskrav, og omfanget er begrenset. Flere minimumskrav vil bli vurdert i fremtidige versjoner av CEEQUAL ifølge BRE.

Figur 12 viser gjeldende minimumskrav i CEEQUAL (versjon 6). Eksempelvis viser tabellen at dersom en ikke har oppnådd samtlige poeng for 2.1.2 og 2.1.3, så vil prosjektet ikke kunne oppnå *Outstanding*. Det kan heller ikke være tap av økologisk verdi (4.4.1), det må gjennomføres en tredjepartsverifikasjon av klimagassforvaltningen i prosjektet (7.2.2), og en må minst ha innarbeidet en av modellene for en sirkulærøkonomi (7.4.2).

Figur 12: Minimumskrav i CEEQUAL versjon 6 [7]

CEEQUAL rating	Assessment issue	Assessment criteria	Minimum standard
Outstanding	2.1 Risk assessment and mitigation	2.1.2 Identifying dependencies	All credits for 2.1.2 and 2.1.3 achieved (84 credits)
		2.1.3 Communicating dependencies	
	4.4 Change and enhancement of biodiversity	4.4.1 Change in ecological value	No net loss of ecological value (20 credits)
	7.2 Reducing whole life carbon emissions	7.2.2 Independent third-party certification of carbon management	Carbon management process independently third-party certified to PAS 2080 (9/18/27 credits)
	7.4 Circular use of construction products	7.4.2 Business models for a circular economy – implemented	At least one business model has been implemented (2 credits)

5.3 Registrering og oppfølging av CEEQUAL-prosjekt hos BRE Global

Etter å ha definert en ambisjon og sertifiseringsnivå må man registrere prosjektet hos BRE Global. Når prosjektet registreres, knyttes det til den til den versjonen av CEEQUAL som er gjeldende på registreringsdatoen [3, p. 13].

BRE Global vil kun verifisere og ratifisere prosjekter som er basert på en evaluering som er fullført av en kvalifisert assessor og hvor honorarene er betalt i sin helhet eller i henhold til en avtalt betaling [3].

TIPS 1:

Det er den aktøren / virksomheten som beslutter at et prosjekt skal CEEQUAL-sertifiseres som bør «eie», og derfor registrere, prosjektet hos BRE Global. Byggherre kan overlate dette til den rådgiveren som skal ha CEEQUAL assessorrollen for eksempel.

Alle i en organisasjon eller et prosjektteam kan registrere et prosjekt for CEEQUAL-sertifisering via et registreringsskjema som tilgjengelig på www.ceequal.com [3]. Det er imidlertid nødvendig å oppgi navn og kontaktinformasjon på den som er tiltenkt å ha rollen som assessor. Her er det også mulig å angi behov for kursing av assessoren, dersom denne ikke er godkjent som CEEQUAL-assessor av BRE. Sertifiseringen er gebyrbelagt, og kostnaden avhenger av hvilken type sertifisering som velges. For versjon 6 er gebyrliste tilgjengelig på BREs hjemmesider (Fee Sheet: CEEQUAL Version 6 onwards)

Etter vellykket gjennomføring av registreringen vil assessor og/eller søker få tilsendt bekreftelse på registrering sammen med et unikt registreringsnummer. Registreringsnummeret skal benyttes i all korrespondanse med BRE Global som er knyttet til prosjektet [3].

Et sluttsertifikat er kun tilgjengelig etter prosjekterings- eller anleggsfasen. Avhengig av hvilken type vurdering som er søkt, kan midlertidige faser også vurderes og sertifiseres gjennom et midlertidig sertifikat (interim certificate). Dersom man søker om sertifisering av hele prosjektet er det mulig å få en midlertidig sertifisering etter at strategi- eller prosjekteringsfasen er avsluttet. Når anleggsgjennomføringen er ferdig og prosjektet er klart til å tas i bruk, vil en endelig sertifisering av hele prosjektet erstatte det/de midlertidige sertifikatet(ene) med et/flere endelig(e) sertifikat(er).

TIPS 2:

Når du skal registrere - sjekk nøye for å sikre at de riktige detaljene om prosjektet er oppgitt under registrering. Registreringen bestemmer omfang av gebyrene for registrering og sertifisering og hvilke typer vurdering som skal brukes for å gjennomføre vurderingen. Å registrere feil, for eksempel feil versjon eller type vurdering, eller å legge inn ugyldige prosjektdetaljer, kan føre til ekstra kostnader og forsinkelser i sertifiseringen [3]. Dersom en er usikker, anbefales det å ta kontakt med BRE for veiledning. De er behjelpelige med å løse dette.

Et CEEQUAL-sertifikat dokumenterer status på bærekraftsarbeid ved et bestemt tidspunkt i prosjektet (som vist i Figur 5) og markerer slutten på sertifiseringsprosessen som involverer BRE Global. Sertifikatet er gyldig på utstedelsesdatoen og har derfor ingen utløpsdato og er heller ikke underlagt noe revurderingskrav. Midlertidige sertifiseringer er gyldige inntil disse erstattes av det ferdigstilte sertifikatet.

Avhengig av hvordan prosjektet skal sertifiseres, vil det være en eller flere verifiseringer. Verifiseringen kan sammenlignes med en revisjon, og gjennomføres av en såkalt *Verifier*. Under verifikasjonen går CEEQUAL-verifier gjennom kvaliteten på dokumentasjonen som er utarbeidet, og utarbeider en rapport som sendes til BRE Group. På grunnlag av rapporten utsteder BRE et sertifikat. Sertifikatet bekrefter at vurderingen er gjennomført i henhold til sertifiseringsordningens krav [3].

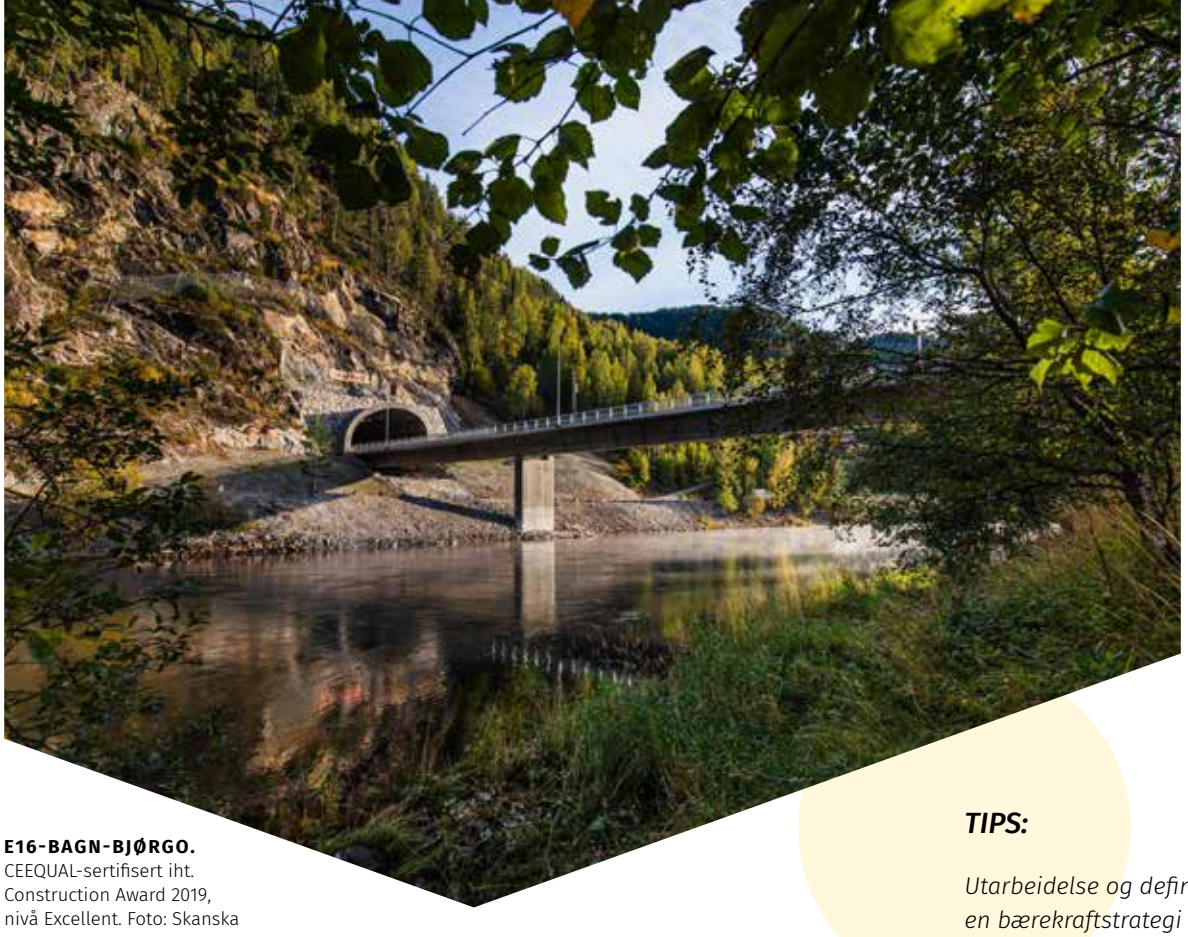

E16-BAGN-BJØRGO.
CEEQUAL-sertifisert iht. Construction Award 2019, nivå Excellent. Foto: Skanska

TIPS:

Utarbeidelse og definisjon av en bærekraftstrategi burde gjennomføres basert på samfunnsmål og før prosjektmålene fastsettes. Dermed kan bærekraftstrategien blir en del av prosjektmålene.

5.4 Bærekraftstrategi

Samfunnsnytten av et infrastrukturprosjekt settes sammen av prissatte og ikke-prissatte konsekvenser. Å vekte disse konsekvensene mot hverandre er vanskelig og kan virke subjektivt. CEEQUAL kan derfor brukes som en uavhengig skala for å gi større vekt på de ikke-prissatte konsekvensene. En kombinasjon av klassiske samfunnsnytteberegninger etter norsk praksis (eksempelvis M-1941 Konsekvensutredninger for klima og miljø [5] fra Miljødirektoratet eller V712 Konsekvensanalyser [6] fra Statens vegvesen)[8] og oppfylling av ikke-prissatte CEEQUAL-krav kan benyttes for å definere en bærekraftstrategi basert på et målbart grunnlag. En slik strategi vil være prosjektspesifikk, men samtidig løse problemet med at ikke-prissatte konsekvenser ofte gradvis nedprioriteres over prosjektets gjennomføringsperiode. Eksempel: Når vi i Norge vurderer arealbeslag etter V712 Konsekvensanalyser, vil vi gjerne gjøre vurderingen opp mot et «nullalternativ», eksempelvis en veilinje eller korridor ut fra KVU. Det er vedtatt å bygge en vei, og den vil uansett medføre et arealbeslag. I CEEQUAL er det flere kriterier som brukes for å vurdere arealbeslaget. En ser på endring i økologisk verdi opp mot dagens situasjon, altså at en ikke bygger vei i området (kriterium 4.4.1 Change in Ecological Value). I CEEQUAL vil en også vektlegge i hvilken grad veien bygges gjennom tidligere utbygget område (kriterium 4.1.9 Previous use of the site), og gis poeng dersom en greier å «gjenbruke» 25% tidligere utbygd areal eller mer.

8 Det er flere standarder for samfunnsnytteberegninger i Norge. Alle disse skal følge rundskriv R-109/2021 Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser [8]fra Finansdepartementet.

5.5 CEEQUAL og CEEQUAL som prosjektmål

Det er lett å tenke at et bestemt nivå for en CEEQUAL sertifisering kan være et godt prosjektmål, kontraktskrav eller KPI (Key – Performance – Indicator). En prosjektleder bør være forsiktig med å akseptere dette, fordi CEEQUAL har noen fast bestemte krav som er ufravikelige og føringer fra tidligere faser kan gjøre det umulig å oppnå et bestemt nivå senere. BRE er også opptatt av at det «å jage etter poeng» er ikke hensikten med CEEQUAL, og kan føre til suboptimalisering. CEEQUAL burde i større grad anses som et «bærekrafttermometer» og et verktøy for å få til bedre helhetlige prosjekter, enn et mål i seg selv.

Derimot kan enkelte CEEQUAL-krav fra kategoriene 1–3 (ledelse, motstandsdyktighet, samfunn og interessenter) være godt egnet som prosjektmål eller KPIer og fremme bærekraftsarbeid i prosjekt. For å nevne noen eksempler er kravene under kapittel 1.1 - bærekraftledelse, 1.5 – livsløpskostnad, 2.3 - fremtidige behov og 3.2 og 3.3 - sosiale og økonomiske ringvirkninger godt egnet som mål for å binde sammen de ulike prosjektfasene og fremme helheten i et prosjekt. Uansett er det en stor fordel dersom det tildeles ansvar for hver enkelt CEEQUAL-krav hos de relevante fagansvarlige i prosjektorganisasjonen. Oppgaven for en CEEQUAL assessor er å formidle kunnskap om avhengigheter og muligheter til hele prosjektorganisasjonen.

Dersom en CEEQUAL-assessor skal få til et godt samarbeid med fagene i prosjektet er integrering av CEEQUAL som en del av selve prosjekterings- og utførelsesarbeidet det essensielt. I tillegg er særmøter viktige. Hvor mange særmøter det vil være behov for vil variere fra prosjekt til prosjekt. Det er imidlertid det første møtet som er viktigst med hensyn til innhold. I dette møtet anbefales det at en går gjennom de CEEQUAL-kravene som anses som aktuelle for fagområdet. Dette kan være utfordrende da enkelte kriterier kan være aktuelle for flere fag, men dersom det er behov for innspill fra andre fag enn det som er antatt, vil dette avdekkes i møtet. I gjennomgangen av kriteriene må en også se på hva faget normalt leverer i et prosjekt, og hvordan disse leveransene kan brukes for å svare ut relevante kriterier i CEEQUAL. Lengde og form bør tilpasses kunnskapen og kompleksiteten i prosjektet. Å avsette god tid i starten av et prosjekt og sikre at alle parter i prosjektet forstår både sin egen rolle mht. CEEQUAL, men også hvordan CEEQUAL virker, er å anbefale!

Hensikten med det første særmøtet er å gi de fagansvarlige et best mulig utgangspunkt for det videre arbeidet. De må vite hva de skal levere på – og hvordan. For enkelte kriterier er oppgavene konkrete og enkle å svare ut. I andre tilfeller kan det være mer komplekst, men ofte er det vesentlige at forhold relevant for bærekraft vurderes og at en dokumenterer hva som ble besluttet og hvorfor. Uansett er det sannsynligvis behov for flere særmøter hvor en tar opp konkrete problemstillinger. Å sette CEEQUAL-score som prosjektmål er ikke alltid riktig og kan bety at prosjektet ikke klarer å nå sine mål i forhold til CEEQUAL.

Det anbefales derfor å bruke enkelte CEEQUAL-krav som er mest følsomme for å definere bærekraft i prosjektet som prosjektmål. Her bør CEEQUAL-krav fra strategifasen brukes fortrinnsvis i skisse- og reguleringsplanfasen, og tilsvarende for anleggsfasen for å sette det rette fokus til riktig tid.

5.6 Organisering av ansvar for CEEQUAL i prosjektet

Skal en først gjennomføre en CEEQUAL-sertifisering, bør ambisjonen være å benytte kriteriene i CEEQUAL til å bidra til at en gjennomfører en mer omfattende vurdering av aspekter for bærekraft enn hva en ellers ville gjort. Dette forutsetter imidlertid at en har et godt og effektivt samarbeid om bærekraft i prosjektorganisasjonen. Vurdering av bærekraft og CEEQUAL-kriterier skal ikke være en parallell prosess, men integreres i oppdragsgjennomføringen – ideelt sett gjennom alle prosjektets faser.

Som angitt, tidligere i veilederen, er det vesentlig med en god dialog mellom prosjektleder og CEEQUAL-assessor og fagansvarlige. En assessor bør først og fremst ha en slags tilretteleggerrolle – det vil si at assessor stilles mest mulig uavhengig i forhold til valg av løsninger og tiltak, men skal sørge for at tverrfaglige og gode løsninger kommer opp og frem.

Assessorens hovedoppgave er å vurdere og registrere den informasjonen som kommer inn, opp mot kriteriene i CEEQUAL. Assessoren kan også gi råd og bistand til prosjektledelsen basert på kjennskap til CEEQUAL-rammeverket og andre prosjekter, men er avhengig av at prosjektleder sørger for at bærekraftsarbeidet settes på agendaen for prosjektet og at det settes av tilstrekkelig ressurser til å gjennomføre det arbeidet som er nødvendig.

Prosjektleder er ansvarlig for å avklare ambisjonsnivå og prioriteringer med kunden. Her er det viktig at ambisjonsnivået avstemmes mot rammene i prosjektet. Det er eksempelvis lite hensiktsmessig å beregne klimagassreduksjoner ved bruk av elektriske anleggsmaskiner dersom kunden ikke ønsker å dekke den eventuelle merkostnaden dette kan gi.

CEEQUAL-assessoren må også ha et godt samarbeid med de fagansvarlige i prosjektet. Dette er spesielt viktig i prosjekter hvor de fagansvarlige ikke har erfaring med CEEQUAL-sertifisering fra andre prosjekter. Bruk av særmøter (som nevnt tidligere) kan være et godt hjelpemiddel for å få til et godt samarbeid. Erfaringsmessig har de fagansvarlige behov for å vite hvordan de skal gå frem for å frembringe nødvendig dokumentasjon for de forskjellige kriteriene i CEEQUAL. I mange tilfeller vil dette være dokumentasjon som en normalt utarbeider i et infrastrukturprosjekt, fra konsekvensutredninger til tegninger, men det kan være behov å justere innholdet.

Organisatorisk kan dette løses på flere måter, og hva som er mest hensiktsmessig kan variere ut fra type prosjekt, omfang, involverte fag, fase og så videre.

Figur 13: Forslag for plassering av assessor-rollen i prosjektorganisasjon.

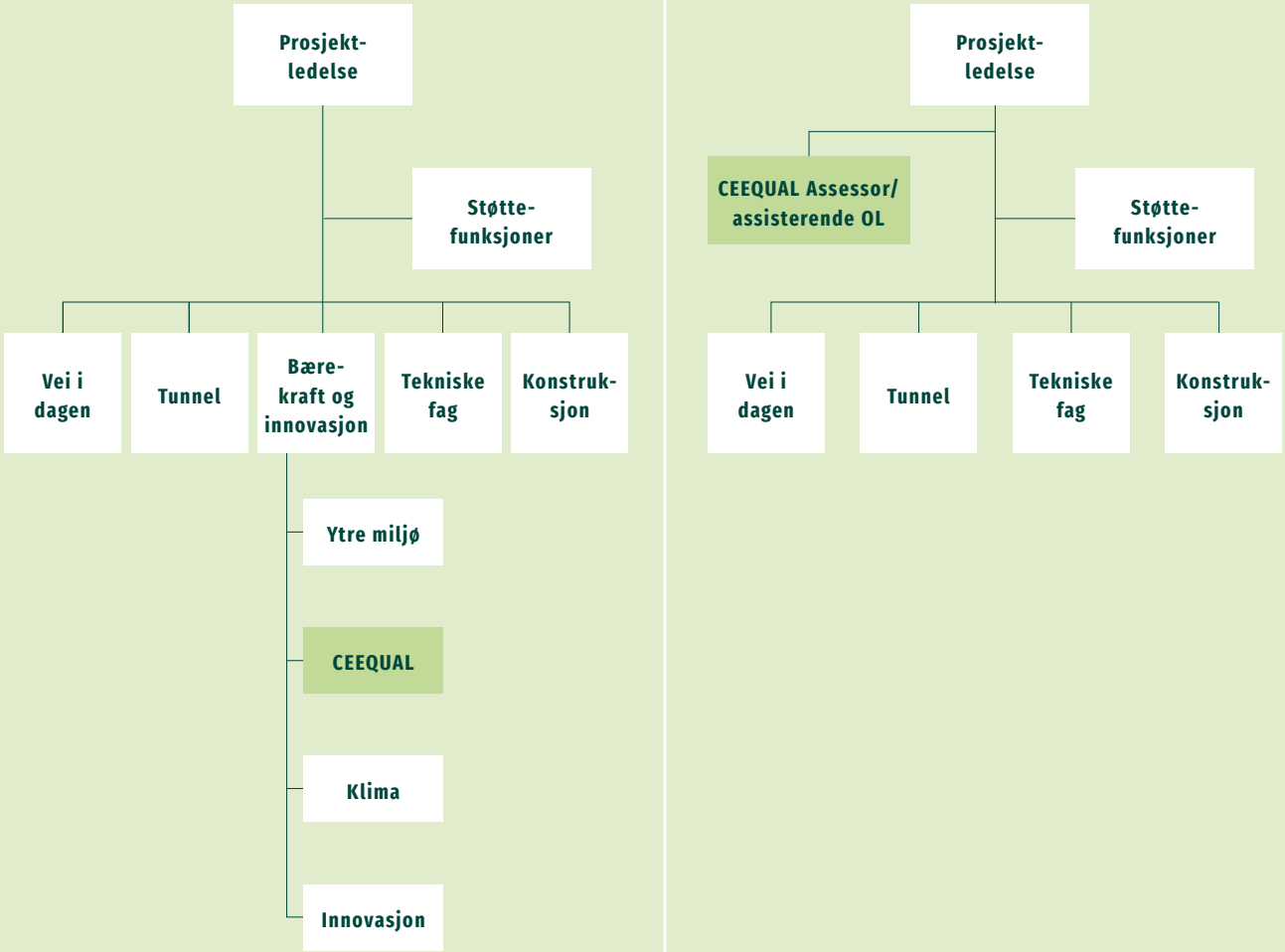

5.6.1 Prosjektorganisasjon og tilretteleggelse for CEEQUAL

Per i dag vil det for mange være første gang de arbeider med et prosjekt som skal CEEQUAL-sertifiseres. De kan ha mange spørsmål om hva dette betyr for deres fag, og hva som forventes av dem. Det er derfor nødvendig å ha en presentasjon av hva CEEQUAL er – og ikke er. Vår anbefaling er at denne presentasjonen legger vekt på oppbyggingen av CEEQUAL, en gjennomgang av hovedkategoriene, en henvisning til hvor en kan finne manualen, og gjerne noen konkrete eksempler. Her kan en også presentere aktuelle bærekraftmekanismer (som beskrevet i kap. 4.1.1).

Det er ikke mulig, og heller ikke hensiktsmessig, å gå gjennom CEEQUAL-manualen fra start til slutt i en slik presentasjon. Samtidig vil de respektive fagene ha CEEQUAL-tema de vil ha et større eierskap til enn andre. Som en del av presentasjonen bør en derfor også angi behov, og rammer for, særmøter med fagene. Det anbefales derfor at man har oppstartsmøte der CEEQUAL er et tema. Lengde og innhold vil avhenge av prosjekteringsteamets behov og erfaring.

Bærekraftmekanismer er nyttige i et prosjekt som skal CEEQUAL-sertifiseres. Bærekraftmekanismer er rutiner, løsninger eller verktøy som sikrer at bærekraft blir ivaretatt. Dette kan løses på forskjellige måter, og prosjektorganisasjonen bør inviteres til å komme med forslag. Erfaringer er at en i størst mulig grad bør basere dette på andre koordineringsmekanismer som brukes i prosjektet, slik at bærekraftsarbeidet ikke blir en aktivitet ved siden av andre aktiviteter. Dersom en skal bruke en beslutningslogg bør den inkludere vurderinger av bærekraftytelser. Skal det brukes en kartportal bør denne vise informasjon som beskriver økologi, arealbeslag, naturfarer, og andre forhold som er vesentlige for temaene i CEEQUAL. Brukes det lappeplaner bør kriteriene i CEEQUAL få hver sin lapp.

I forkant av presentasjonen som holdes for hele prosjektorganisasjonen kan det være hensiktsmessig å ha et eget møte med prosjektledelsen. I dette møtet kan en bruke tid på de kriteriene som er relevant for bærekraftledelse i prosjektet. Dersom prosjektledelsen vet hva som forventes av dem før en slik felles presentasjon, vil de kunne gjøre seg opp tanker om hvilke mål som må angis for prosjektet, og hvilke føringer som må gis til fagene for at dette skal kunne innfris.

Ideelt sett burde presentasjon av prosjektmålene og bærekraftprinsippene gå sammen med presentasjon av CEEQUAL. Da er det lettest å synliggjøre behov for en CEEQUAL-sertifisering for å oppnå prosjektmålene.

Å avsette god tid til en slik gjennomgang anbefales!

5.7 Dokumentasjon

En fortløpende dokumentasjon av individuelle arbeidstrinn og arbeidsresultater i forhold til de ulike CEEQUAL-kravene gjør det enklere å presentere prosjektet for BRE og Verifieren. Beregninger, arbeidsmøtereferat, høringsreferat og folkemøtereferat eller lignende kan for eksempel også brukes som dokumentasjon. En annen god måte å dokumentere arbeid med bærekraft på er VDC-dokumenter, dersom VDC brukes som arbeidsverktøy. Digitale modeller og modellvarianter kan også brukes til dette.

CEEQUAL stiller spesifikke krav til en bestemt form for dokumentasjon, som ikke alltid utarbeides helt på samme måte under den norske gjennomføringsprosessen. Dette kan være en utfordring og bør derfor adresseres tidlig! En annen utfordring er at rekkefølge på utredninger ikke samsvarer helt mellom CEEQUAL og norsk PBL. I Norge er det for eksempel vanlig praksis å optimalisere riggarealer allerede i reguleringsplanfasen. Det betyr at dette temaet behandles under strategifasen, mens CEEQUAL forventer dette arbeidet først i anleggsfasen og tildeler poeng når man har kommet til fasen «construction». Siden det ikke alltid er sikkert at de som utfører reguleringsarbeid er samme gruppe som gjennomfører detaljprosjektering og oppfølging i byggefasen, må det stilles høye krav til dokumentasjon for at viktig dokumentasjon ikke mistes. Det er derfor viktig at dokumenter som omhandler temaet for det respektive CEEQUAL-kriteriet oppbevares på en systematisk og godt strukturert måte.

> Å arbeide systematisk med bærekraft i infrastrukturprosjekter er både en utfordring, men også en mulighet.

5.8 Avslutning

Å arbeide systematisk med bærekraft i infrastrukturprosjekter er både en utfordring, men også en mulighet. Norsk planprosess og praksis er godt regulert og velegnet for å legge til rette for gode prosjekter med minimal påvirkning på omgivelsene. Fremtiden vil kreve enda mer fokus på å sikre at vi ikke ødelegger natur, forurenser mer enn vi kan og sikre at påvirkningene fra våre aktiviteter er så skånsomme som mulig på omgivelsene. For å få til det kan ordninger som kvalitetssikrer bærekraft være til hjelp.

CEEQUAL er primært et sertifiseringsverktøy som gjennom en revisjonssystematikk sikrer at de bærekraftskvalitetene som prosjekter hevder å ha ivaretatt, også blir dokumentert gjennom revisjon. CEEQUAL skjerper derfor oppmerksomheten mot å tenke mer helhetlig og kan virke som et bidrag i arbeidet med å få til infrastrukturprosjekter som har så lav påvirkning som mulig.

6 Kilder

[1] IPBES, «Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services,» IPBES, Bonn, Tyskland, 2019.

[2] B. G. Ltd, How CEEQUAL works, Wattford: BRE, 2021.

[3] BRE Global, CEEQUAL Version 6 . Operations Manual, SD6052:0.2, Wattford: BRE Global Limited, 2019B.

[4] AsplanViak, CEEQUAL og norsk planprosess. En komparativ analyse, AsplanViak, 2022.

[5] Miljødirektoratet, «Veileder M-1941. Konsekvensutredninger for klima og miljø,» Miljødirektoratet, 2021.

[6] Statens vegvesen, «Håndbok V712. Konsekvensanalyser,» Statens vegvesen, 2021.

[7] BRE Global, CEEQUAL Version 6. Technical Manual | International Projects. SD6053:0.0, Watford: BRE Global Limited, 2019A.

[8] Finansdepartementet, «R-109/2021. Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser,» Finansdepartementet, 2021.

7 Vedlegg

Vedlegg 1: Oversikt over samsvar mellom norsk regelverk og CEEQUAL

Vedlegg 2: Forslag til mulig dokumentasjon av CEEQUAL kravene i samsvar med den norske gjennomføringsmodellen

Vedlegg 3: Oversikt over utenlandske standard og norske tilsvar

VEILEDEREN ER FINANSIERT AV NYE VEIER, STATENS VEGVESEN, BANE NOR OG GRØN BYGGALLIANSE.
DEN ER UTGITT AV GRØNN BYGGALLIANSE

Grønn Byggallianse er en non-profit medlemsforening der virksomheter og selskaper i hele verdikjeden bygg, eiendom og anlegg kan være medlem. Vi jobber for en bygg-, eiendoms-og anleggsektor der bærekraft er en selvfølge.

Les mer på byggalliansen.no.

Forespørsler om å kopiere deler av denne utgivelsen rettes til post@byggalliansen.no

Selv om det er lagt ned arbeid i å sikre nøyaktighet i denne publikasjonen, tar ikke Grønn Byggallianse ansvar for bruk av denne informasjonen eller for eventuelle feil eller mangler.

Denne veilederen (dersom trykket av Grønn Byggallianse) er trykket på papir fra trevirke som er lovlig avvirket og lovlig omsatt etter EUs trevirkeforordning (EU) nr. 995/2010.

«BRE», «BRE Global», «CEEQUAL» og «BREEAM» er alle registrerte merkevarer hos BRE (the Building Research Establishment Ltd. Community). Disse merkevarene, logoer og symboler eies av (Copyright) BRE og kan kun gjengis med tillatelse av BRE.

Design: Strøk design AS, strokdesign.no
© Copyright Grønn Byggallianse 2022
Første gang utgitt 2022
ISBN 978-82-692810-2-6

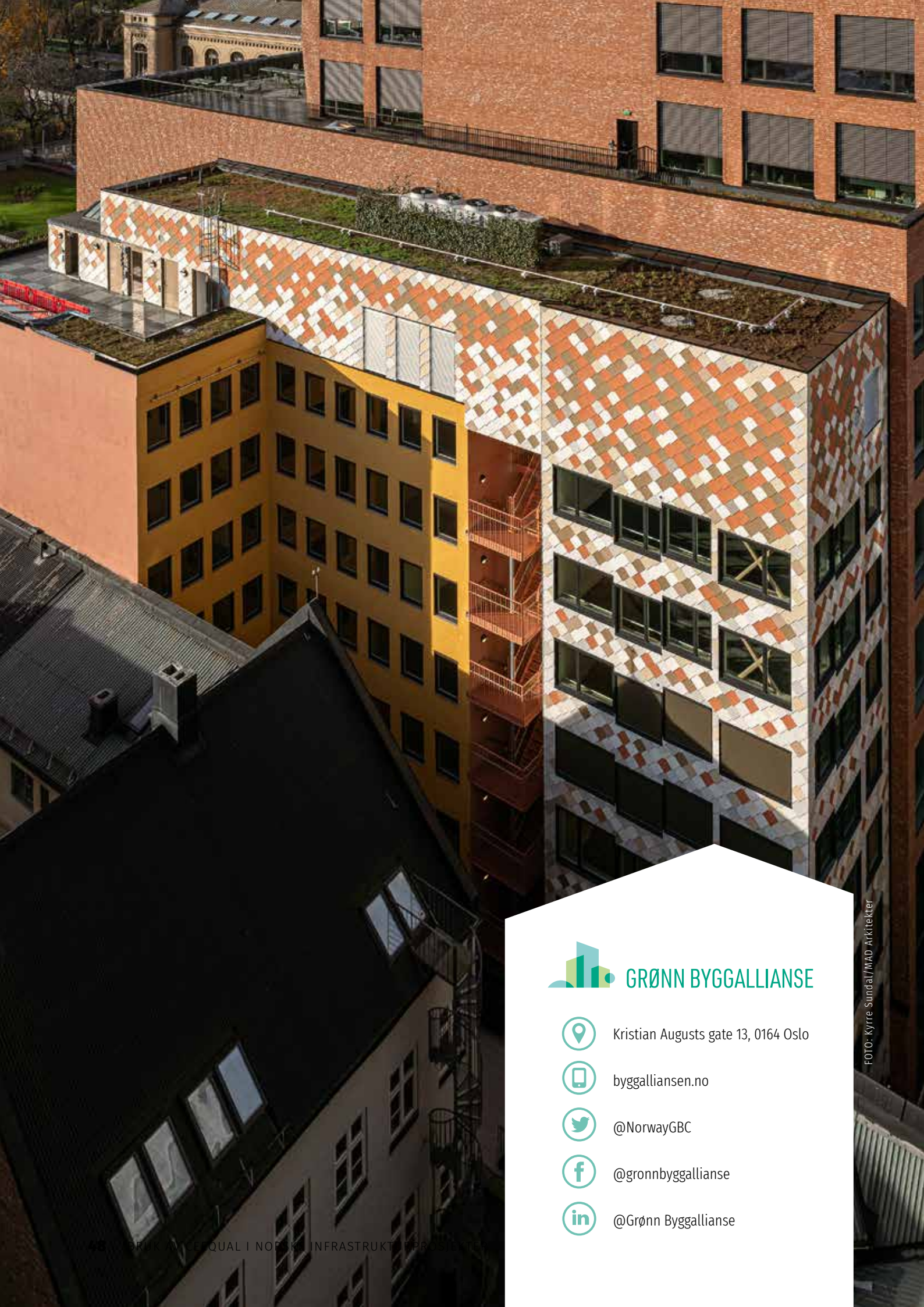

FOTO: Kyrre Sundal/MAD Arkitekter

GRØNN BYGGALLIANSE

Kristian Augusts gate 13, 0164 Oslo

byggalliansen.no

@NorwayGBC

@gronnbyggallianse

@Grønn Byggallianse